

ADRENALINSKI PARKOVI KAO DIO TURISTIČKE PONUDE HRVATSKE

Granić, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:357769>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Antonija Granić

ADRENALINSKI PARKOVI KAO DIO TURISTIČKE
PONUDE HRVATSKE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2018.

Antonija Granić

ADRENALINSKI PARKOVI KAO DIO TURISTIČKE PONUDE
HRVATSKE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić

Broj indeksa autora: 0618612124

Karlovac, rujan 2018.

SAŽETAK

Hrvatska jest zemlja s jakim potencijalima za razvoj svih oblika avanturističkog turizma te ima izvrsne predispozicije da postane prepoznata u tom dijelu selektivne turističke ponude. Adrenalinski su parkovi mjesta za zabavu i razonodu za sve dobne skupine željne novih doživljaja i iskustava punih adrenalina. Adrenalinski su parkovi dio turističke ponude koja u posljednje vrijeme privlači turiste svih dobnih skupina. U ovom radu govorit će se o avanturističkom turizmu te stanju i analizi mogućnosti razvoja adrenalinskih parkova u Hrvatskoj. Glavni je cilj ovoga rada prikazati trenutno stanje adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj, kao i perspektivu razvoja u turizmu.

Ključne riječi: avanturistički turizam, Hrvatska, adrenalinski parkovi

SUMMARY

Croatia is a country with great potential for the development of all forms of adventure tourism and has an excellent predisposition to become recognized in that part of the selective tourist offer. Adrenaline parks are places of fun and amusement for all age groups which are looking to gain new experience and adrenaline driven experiences. Adrenaline parks are part of tourist offer that has lately attracted tourists of all age groups. This work will examine adventure tourism, as well as status and analysis of development potential of adrenaline parks in Croatia. The main goal of this work/paper is to present the status of the adrenaline parks in Croatia and the perspective of development within tourism.

Keywords: adventure tourism, Croatia, adrenaline parks

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka, metode prikupljanja i obrade podataka.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. POJMOVNO ODREĐENJE I VRSTE AVANTURISTIČKOG (ADRENALINSKOG) TURIZMA.....	3
2.1. Opće značajke adrenalinskog turizma	3
2.2. Vrste avanturističkog turizma.....	4
2.2.1. Tvrde avanturističke aktivnosti	4
2.2.2. Meke avanturističke aktivnosti.....	7
2.2.3. Team building.....	12
2.3. Povijesni razvoj avanturističkog turizma	12
2.4. Avanturistički turizam u Hrvatskoj	14
2.5. Potencijalne prednosti avanturističkog turizma za lokalno gospodarstvo, zajednice, okoliš	15
3. ADRENALINSKI PARKOVI REPUBLIKE HRVATSKE	17
3.1. Prirodni preduvjeti za razvoj adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj	18
3.2. Prostorni raspored i ponuda adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj	21
3.3. Sigurnost u adrenalinskim parkovima	28
4. ANALIZA I POTENCIJALI RAZVOJA ADRENALINSKIH PARKOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	31
4.1. Analiza stavova stanovnika o adrenalinskim sportovima i adrenalinskim parkovima	31
4.2. Analiza adrenalinskih parkova Republike Hrvatske prema stavovima vlasnika	39
4.3. Potencijali razvoja adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj	41
5. ZAKLJUČAK	44
POPIS LITERATURE	45
POPIS GRAFIKONA.....	46
POPIS SLIKA	47
POPIS PRILOGA.....	48

1. UVOD

Poglavlja završnog rada prikazuju osnovne značajke adrenalinskog turizma i adrenalinskih parkova koji pružaju mogućnost iskušavanja adrenalinskih sportova na jedinstvenim lokacijama. Avanturistički se turizam u posljednjih nekoliko godina razvija eksponencijalno u cijelom svijetu, ali i u Republici Hrvatskoj. Adrenalinski parkovi privlače sve više turista koji slobodno vrijeme žele provesti na atraktivnim destinacijama u prirodi daleko od svakodnevice.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada jest analiza adrenalinskih parkova u funkciji unapređenja turističke ponude Hrvatske. Objašnjavanjem pojedinih stavki, kao što su vrste avanturističkog turizma i obilježja ponude adrenalinskih parkova, analizira se razvoj adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj.

Cilj rada jest prikazati potencijal koji adrenalinski turizam pruža Hrvatskoj. Kao i u svakom obliku turizma, posjećenost turista i zadovoljstvo posjetitelja jedna je od najvažnijih stavki te će se u radu napraviti analiza posjećenosti parkova i analiza stanja adrenalinskih parkova. Novi trendovi na turističkom tržištu utjecali su na pojavu specifičnih oblika turizma. Avanturistički turizam jedan je od takvih oblika usredotočen upravo na specifične potrebe turista.

Na temelju prethodno utvrđenih problema i predmeta istraživanja, definirale su se sljedeće hipoteze:

H1 Ne postoji odgovarajuća institucionalna podrška razvoju adrenalinskih parkova, a uređena zakonska regulativa olakšala bi poslovanje.

H2 Angažman turističkog sektora važan je za razvoj i promociju adrenalinskih parkova.

H3 Adrenalinski parkovi doprinose razvoju avanturističkog turizma u Republici Hrvatskoj, privlače domaće i strane goste svih dobnih skupina. Prirodni preduvjeti jedan su od glavnih uvjeta za razvoj turističke adrenalinske ponude i privlačnosti.

Kroz dubinski intervju i anketu sa voditeljima adrenalinskih parkova pokušat će se dokazati koja je od navedenih hipoteza točna.

1.2. Izvori podataka, metode prikupljanja i obrade podataka

Kao sekundarni izvori podataka korištena je literatura vezana uz temu avanturističkog turizma i adrenalinskih parkova: knjige, članci i internetske stranice.

Podaci su prikupljeni metodom primarnog istraživanja, odnosno anketiranjem. Provedene su dvije ankete sa željom prikupljanja podataka o stavovima stanovništva i vlasnika adrenalinskih parkova. Spomenute ankete analizirane su u sljedećim poglavljima. Pri obradi podataka korištene su sljedeće znanstvenoistraživačke metode: metoda analize i sinteze te metoda deskripcije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Nakon uvoda, u drugome se poglavlju pruža teorijski osvrt na avanturistički (adrenalinski) turizam, prikazuje razvoj i trendovi avanturističkog turizma u svijetu i Republici Hrvatskoj. U trećem se poglavlju rada razrađuje tema pojmovnog određenja adrenalinskih parkova te se obrađuju poglavlja o sigurnosti u adrenalinskim parkovima i prirodni preduvjeti za razvoj adrenalinskih parkova. Četvrto poglavlje donosi glavnu razradu završnog rada. Analiziraju se rezultati empirijskog istraživanja i daljnje preporuke. Na kraju rada, u petom poglavlju, izneseni su zaključci. Rad završava popisom literature korištene prilikom izrade rada, popisom slika i grafikona.

2. POJMOVNO ODREĐENJE I VRSTE AVANTURISTIČKOG (ADRENALINSKOG) TURIZMA

Adrenalinski turizam, koji se naziva još i pustolovni turizam, počeo se razvijati još krajem prošloga stoljeća. Aktivni turizam širi je pojam koji obuhvaća adrenalinski i pustolovni turizam. Najšire promatrano avanturistički turizam obuhvaća svaku aktivnost turista povezanu s prirodom. Osnova za razvoj avanturističkog turizma jest bogatstvo prirodnih resursa i povoljan geografski položaj neke destinacije.

2.1. Opće značajke adrenalinskog turizma

Turizam je jedan od najbrže rastućih sektora u svijetu, a avanturistički turizam jedna od najbrže rastućih kategorija. Avanturistički turizam, osim što promovira vrijednost turizma, poštuje kulturne i prirodne vrijednosti turizma.

Adventure Travel Trade Association (ATTA) definira avanturistički turizam kao putovanje koje uključuje najmanje dva od sljedeća tri elementa: tjelesna aktivnost, prirodno okruženje i kulturno uranjanje. Iz globalne perspektive, avanturistički se turizam smatra turizmom koji poštuje prirodne i kulturne vrijednosti destinacije, ekonomski je održiv te socijalno pravedan jer štiti najugroženije skupine.¹

Avanturistički turizam moguće je definirati kao aktivnost koja se odvija u slobodno vrijeme na egzotičnoj destinaciji, destinaciji netaknute prirode ili okruženju prirodnih ljepota.² Suština sportskog i avanturističkog turizma jest aktivno bavljenje različitim aktivnostima tijekom boravka u turističkoj destinaciji. Razlika između avanturističkog i sportskog turizma očituje se u činjenici da avanturistički turizam podrazumijeva bavljenje aktivnostima koje nemaju uvijek metodološke osnove, dok su sportske aktivnosti metodološki uvjetovane. Avanturistički turizam i sport odlike su vremena u kojem živimo. Ljudi su sve aktivniji, žele biti u pokretu. Fizička je aktivnost pretpostavka za bavljenje nekim sportom pa se može zaključiti da je avanturistički turizam jedan od oblika sportskog turizma. Turisti avanturisti skloni su aktivnostima u prirodi, spremni upoznati nove destinacije, aktivnosti i turističke proizvode.

Ključne osobine pustolovine su neizvjesnost, rizik, uzbuđenje, istraživanje, izazov. Mnoge od ovih osobina međusobno su povezane i međuovisne pa, primjerice, svaka nova avantura sa

¹ Affiliate members, Global Report on Adventure Tourism, UNWTO, Spain, 2014, str. 10.

² Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, hrcak.srce.hr., pristupano 20.02.2018.

sobom donosi novi izazov i uzbuđenje. Očito je da pustolovina podrazumijeva akciju, a ne pasivno iskustvo. U tom smislu angažman sudionika može biti na fizičkoj, intelektualnoj, emocionalnoj i duhovnoj razini.

2.2. Vrste avanturističkog turizma

Avanturistički turizam određen je aktivnostima pojedinaca koji žele doživjeti drugačije iskustvo, novi način zabave i izazova. Postoje dvije glavne kategorije avanturističkih aktivnosti: tvrde avanturističke aktivnosti (engl. hard adventure activities) i meke avanturističke aktivnosti (engl. soft adventure activities). Prema mjestu održavanja avanturističke aktivnosti dijele se na aktivnosti na vodi, aktivnosti na zemlji i aktivnosti u zraku. Tvrde avanturističke aktivnosti uključuju element osobnog fizičkog izazova, aktivnosti koje zahtijevaju vještinu i specijaliziranu obuku. Aktivnostima ove kategorije najčešće se bave članovi odgovarajućih udruga i klubova. U ove oblike spadaju zahtjevnije sportske forme poput alpinizma, speleologije, ronilaštva i drugih zahtjevnijih aktivnosti na moru i vodama. Meke avanturističke aktivnosti, kako im sam naziv kaže, blaže forme aktivnosti. Većina ljudi smatra ih sigurnim jer ne zahtijevaju posebne vještine i iskustvo potrebno za bavljenje njima. Meke avanturističke aktivnosti uključuju manje rizične fizičke aktivnosti poput pješčenja, jahanja, biciklizma i sl.

2.2.1. Tvrde avanturističke aktivnosti

Tvrde avanturističke aktivnosti spadaju u kategoriju zahtjevnih. Preduvjet za ovakve vrste aktivnosti jest iskustvo, posjedovanje određenih vještina te fizičko i psihičko zdravlje. U tvrde avanturističke aktivnosti ubrajaju se:

- Speleologija (engl. caving)

Speleologija je skup aktivnosti kojima je cilj istraživanje špilja, jama i drugih podzemnih krških fenomena. Riječ speleologija dolazi od starogrčke riječi spelaion koja označava prirodnu podzemnu šupljinu. Primarni je cilj speleološkog istraživanja izrada speleološkog nacrtu špilje ili jame na temelju istraživanja te mjerenja dimenzija i pružanja špiljskih kanala, kao i redoviti monitoring te dokumentiranje opaženih geoloških, morfoloških, hidroloških i drugih svojstava. Složenost špilja i jama zahtijeva posebne

tehnike i obučenos timova speleologa te se u dubokim jamama i složenim špiljama aktivnost speleologa može opisati nekom vrstom podzemnog alpinizma.³

- Slobodno penjanje (engl. free climbing)

Specifičnost ove discipline, koja u posljednjih par godina doživljava veliki procvat, kako penjanja u prirodi, tako još više na umjetnim stijenama u tome je što je za penjanje dozvoljeno korištenje isključivo vlastite snage, bez upotrebe bilo kakve opreme. Kada se govori o slobodnom penjanju često se misli na sportsko penjanje. Razlika između ovih dviju disciplina je u načinu svladavanja uspona, odnosno penjačkog smjera.

- Parajedriličarstvo (engl. paragliding)

Jedna je od najmlađih zrakoplovnih grana, koja je zbog svoje jednostavnosti i dostupnosti postala jedan od najmasovnijih zrakoplovnih sportova. U parajedriličarstvu osnovnu opremu čine: parajedrila (paraglider), sjedalica u kojoj pilot sjedi te s kojom je prikopčan za parajedrila, rezervni padobran i kaciga. Parajedriličari uglavnom polijeću s brda na kojima postoji očišćena površina (od drveća, grmlja i ostalih prepreka) dovoljno prostrana i sigurna za polijetanje. Za slijetanje je potrebna veća livada ili slična površina bez puno zapreka (drveće, kuće, stupovi za struju i slično). Let parajedrila može trajati nekoliko sati te se njime može preletjeti nekoliko stotina kilometara. Parajedriličarstvo (padobransko jedrenje ili paraglajding) jedna je od najmlađih zrakoplovnih grana, koja je zbog svoje jednostavnosti i dostupnosti postala jedan od najmasovnijih zrakoplovnih sportova.⁴

- Skakanje s užetom (engl. bungee jumping)

Skakanje s užetom popularna je avanturistička aktivnost za ljubitelje adrenalina. Podrazumijeva skok s visine ili u dubinu pri kojemu je skakač vezan elastičnim užetom. Skokovi se mogu izvoditi s raznih objekata, mostova, platformi, i dizalica s visine od 50 do 100 metara. Nakon skoka slijedi slobodan pad koji zaustavlja elastično uže. Većina avanturističkih aktivnosti svojevrsan su način rješavanja stresa. Skakanje s užetom izaziva povećanje stresa te zadržavanje euforičnog raspoloženja nakon skoka. Mogućnost ozljeda koje nastaju kao posljedica ove aktivnosti nisu zanemarive. Lakše ozljede i

³ Hrvatski planinarski savez, www.hps.hr, pristupano 03.07.2018.

⁴ Hrvatski zrakoplovni savez, www.caf.hr, pristupano 03.07.2018.

poremećaji javljaju se kod gotovo 50% skakača. Provjera opreme za bungee jumping i certifikata instruktora, obvezna je.

- Zipline

Zipline jest adrenalinska aktivnost koja obuhvaća spuštanje niz čelično uže uz osiguranje pojasom. Užje je izrađeno od nehrđajućeg čelika, postavljeno na nizbrdici različitih dubina i nagiba. Zipline omogućuje kretanje kosim užetom uz pomoć gravitacije od vrha do dna. Korisnik je tijekom spuštanja pričvršćen na slobodno pokretnu koloturu. Zipline ture popularne su aktivnosti za aktivni tip odmora, a zipline može biti u sklopu adrenalinskih parkova, ali i samostalan element.

- Daskanje na vodi pomoću zmaja (engl. kitesurfing)

Daskanje na vodi uz pomoć zmaja ekstremni je vodeni sport koji kombinira upravljanje zmajem i surfanje na dasci. Vozač (kajter) upravlja zmajem (kajtom) koji mu služi kao jedro kako bi pomoću snage vjetra glisirao na dasci. Osoba stoji na dasci s nogama u vezovima i koristi snagu zmaja visoko u zraku koji ih podiže na površinu vode i potom vuče po njoj. Zmajem se upravlja pomoću ručke na koju su pričvršćeni konopi povezani sa zmajem. Osobe koje se žele baviti ovim sportom moraju proći određenu obuku i posjedovati osnovnu opremu. Osnovnu i obveznu opremu čini remen, daska za jedrenje (kiteboard), zmaj (kite), ručka ili trapez, kaciga, naočale, rukavice te neopren koji se koristi u zimskim mjesecima.

- Daskanje na vodi pomoću glisera (engl. wakeboarding)

Daskanje na vodi uz pomoć glisera ekstremni je sport u kojem se pomoću glisera, čija je uloga da vuče, sportaš na dasci vozi površinom vode. Postoje dvije pogonske varijante. U jednoj dasku vuče gliser, a u drugoj je vuče specijalna vučnica, tzv. ski-lift. Razlika između vožnje iza glisera i lifta jest u tome da se za skokove i trikove u vožnji iza broda koristi val koji radi brod, a na liftu se koristi sila koja omogućuje skok kod naglog skretanja u stranu ili „zarezivanja“. Osnovnu opremu za daskanje na vodi uz pomoć glisera čini daska (wakeboard) dužine od 125 do 142 cm s perajicama na oba kraja i vezovima pričvršćenima na dasku te odijelo i kaciga.

- Ronjenje

Ronjenjem se smatra boravak čovjeka ispod vodene površine uz zadržavanje daha pri uronu ili uz upotrebu ronilačke opreme. Ronjenje započinje u trenutku kada ronionac zaroni i prestane udisati atmosferski zrak i završava izronom u trenutku ponovnog udisanja atmosferskog zraka. Sportsko ronjenje zajednički je naziv za različite podvodne discipline uz upotrebu posebne opreme i pomagala. Osnovnu opremu za bavljenje ovim sportom čine maska, disalice i peraje. Drugi dio opreme jest ronilačko odijelo koje ima funkciju zadržavanja tjelesne temperature ronilaca na željenoj razini, kompenzator plovnosti koji ima zadaću uspostavljanja pozitivne ili negativne plovnosti ronioncu, ventili na zahtjev koji propuštaju plin u trenutku kada ronionac treba udahnuti i ronilačka boca. Ronionci uz ovu opremu koriste i mnoge druge instrumente koji omogućavaju sigurno ronjenje. Ronjenje je ekstremna aktivnost kojom se u Republici Hrvatskoj mogu baviti registrirane tvrtke s odgovarajućim dozvolama.

- Vožnja brdskim biciklom (engl. mountainbiking)

Brdski je biciklizam ekstremna aktivnost koju karakterizira vožnja terenskim biciklom na područjima izvan izgrađenih prometnih pravaca, kao što su šumski putevi ili brdovita područja. Ova aktivnost zahtijeva svladavanje nekih osnovnih vještina vožnje, poznavanje tehnika, svladavanje vještina pokreta, ravnoteže i koordinacije.

2.2.2. Meke avanturističke aktivnosti

Meke avanturističke aktivnosti čine mnogobrojni oblici sportskih aktivnosti koje su više ili manje popularne, blaže forme pogodne za sve uzraste, manje opasne i s manje adrenalina. U nastavku će biti istaknute neke od njih:

- Pješaćenje (engl. backpacking)

Pješaćenje je aktivnost koja se definira kao niskobudžetno samostalno putovanje u kojem se sve potrebno nosi u ruksaku na leđima, a najčešće se koristi javni prijevoz. Većina je ovih turista mlađe populacije i slabije platežne moći. Danas sve više ljudi, a posebno mladih osoba, samostalno planiraju koje destinacije žele posjetiti i što žele doživjeti. Nekada je ova vrsta turista bila orijentirana pretežno na autostop putovanja, a danas se koriste sve vrste javnog prijevoza. Odsjedajući u hostelima i kampovima istražuju se posebnosti življenja lokalnog stanovništva kojem organizirane ture turista ne posvećuju

posebnu pažnju. Adrenalinski duh sadržan u ovom obliku aktivnosti vidljiv je u samoodređenju interesnih područja. Prednost ove vrste aktivnosti potpuna je kontrola vlastite slobode kretanja, ponašanja i vremena. Pješaćenje je zdrava tjelesna aktivnost koja djeluje preventivno na mnoge bolesti.

- Biciklizam (engl. biking)

Biciklizam kao sportska aktivnost javlja se početkom 20. stoljeća. Predstavlja sportsku ili rekreativnu aktivnost koja uključuje kretanje biciklom po kopnu kao prijevoznim sredstvom na ljudski pogon. U usporedbi s drugim uobičajenim prijevoznim sredstvima (npr. automobilom) daleko manje zagađuje okoliš, a ujedno ima vrlo pozitivan učinak na ljudsko zdravlje. Ova vrsta minimalno invazivne aktivnosti na okoliš čini ga ekološki prihvatljivim, a o ekonomska opravdanost prema korisniku nemjerljiva je. Biciklizam omogućuje samostalnost, promjenu plana puta u skladu s trenutnom željom za ciljanom destinacijom, a istovremeno omogućuje pregled više znamenitosti.

- Promatranje ptica (engl. birdwatching)

Promatranje ptica podrazumijeva promatranje golim okom ili pomoću pomagala; dalekozora (dvogleda) i teleskopa, a u najnovije vrijeme sve je više raširena upotreba fotografske opreme (fotoaparata s velikim objektivima) te je jedan od sve raširenijih oblika turizma. Način življenja i „otimanja“ prirodi područja širenjem naseljenih područja, izgradnjom infrastrukturnih objekata, upotrebom svekolike tehnološke opreme koja djeluje na ponašanje životinja u prirodi, ovaj vid turizma sve više postaje i dio preventivnog djelovanja prema vrstama koje mijenjaju svoja staništa ili pak pomalo nestaju. Na globalnoj razini postoji više desetaka milijuna promatrača ptica koji imaju značajan gospodarski utjecaj koji se mjeri u milijardama dolara godišnje. S druge strane, ova zajednica potiče i unapređuje zaštitu okoliša i ptica na lokalnim razinama.⁵ Promatranje ptica aktivnost je koja zahtijeva pridržavanje strogih pravila i zakona kako prisutnost čovjeka ne bi nepovoljno utjecala na floru i faunu najčešće zaštićenih područja na kojima se aktivnost održava.

Promatrači ptica najčešće su obrazovani ljudi s razvijenom svijesti o zaštiti prirode i okoliša, što se odražava na njihov način života, putovanja i odmora. Promatrači ptica

⁵ Priručnik za razvijanje turizma promatranja ptica, www.biom.hr, pristupano 04.07.2018.

dolaze upoznati prirodnu baštinu zemlje i promatrati ptice koje nisu česte u zemlji iz koje dolaze ili ih uopće nema.⁶

- Kampiranje (engl. camping)

Kampiranje je životni stil. Biti kampist znači biti slobodan i ekološki svjestan, boraviti u prirodi, družiti se s ljudima, biti pokretan i aktivan, stalno istraživati i otkrivati nešto novo, ali pod uvjetom da se to ostvari bez odricanja od uobičajenih stečevina suvremenog visokorazvijenog društva. Prilikom definiranja suvremenog kamping turizma važno je izdvojiti njegove specifikacije po kojima se razlikuje od ostalih vrsta odmora, a to su velika sloboda i pokretljivost kampista, zatim njihova sve veća uključenost u brojne aktivnosti i sadržaje u destinaciji te boravak u prirodnom ambijentu i nadasve brižan odnos prema okolišu i njegovoj zaštiti.⁷ Kamping turizam danas je poprimio neka druga obilježja jer privlači turiste visoke kupovne moći i prelazi u kategoriju skupog odmora. Suvremeni kamping turizam pruža različite mogućnosti kao što su: pokretljivost, boravak na različitim destinacijama, boravak u prirodnom ambijentu te dostupnost raznih sadržaja i aktivnosti.

- Splavarenje (eng. rafting)

Splavarenje jest rekreativna aktivnost koja podrazumijeva spuštanje splavom niz divlju rijeku.⁸ Za rekreativni rafting koriste se uglavnom gumeni čamci. Rafting, zbog svoje uzbudljivosti i odlaska u prirodu gdje se čovjek opušta uz prekrasne pejzaže, prikuplja sve više pobornika. Rafting je grupna aktivnosti u kojoj se grupa od 4 do 10 sudionika spušta niz rijeke gumenim čamcem. Splavarenje na divljim vodama jedan je od najpopularnijih oblika aktivnog odmora u svijetu, a sve više i u Hrvatskoj pa tako ima i dobru perspektivu za ostvarivanje ekonomskih učinaka.

- Kajakarenje (engl. kayaking)

Kajakarenje jest sportska aktivnost koja se odvija na velikim otvorenim površinama vode u kajaku. Naziv kajak potječe od eskimske riječi „ajuk“ za čamac koji su Eskimi koristili za ribolov i prijevoz. Kajak zbog brzine i lakoće veslanja ima uzak trup, a samim time i manji otpor vode prema smjeru kretanja. Ova se aktivnost odvija pomoću vesla s dvije

⁶ Priručnik za razvijanje turizma promatranja ptica, www.biom.hr, pristupano 04.07.2018.

⁷ Čorak, S.: Hrvatski turizam plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2016., str. 65.

⁸ Novak, I.: Sportski marketing i industrija sporta, Maling, Zagreb, 2006., str. 537.

lopaticice aerodinamičnog oblika. Prilikom plovidbe rijekama, kajakom će se brže proći veće udaljenosti, dok će na moru lako prići svakoj obali. Kajaci su građeni za veslanje u paru pa je za uspješnu plovidbu potreban timski rad, suradnja i komunikacija.

- Lov (engl. hunting)

Lov je aktivnost stara koliko i čovječanstvo. Povijesno promatrano, siromašno stanovništvo bavilo se lovom zbog egzistencijalnih potreba, dok je bogatom sloju lov predstavljao društveni status i zabavu.

Lovni turizam sastavni je dio lovnog gospodarenja s karakteristikama ponude i potražnje. Karakteristika lovnog turizma nije masovnost, već elitnost. Specifičnost lovno-turističke usluge jest lovljenje divljači, aktivan odmor i rekreacija, boravak u zdravom prirodnom okruženju, uživanje u prirodnim ljepotama kraja, lovišta ili, bolje rečeno, egzotičnom prostoru lovišta sa specifičnom biocenozom i atraktivnim vrstama flore i faune. Ujedno je i cjeloživotna edukacija u prirodi i s prirodom.⁹

- Planinarenje (engl. hiking)

Planinarenje jest kretanje planinama snagom vlastitih nogu radi osobnog užitka. Osim planinarenja, postoje i druge vještine kretanja po planinama (pješačenje, penjanje, planinarsko skijanje).¹⁰ Planinarstvo ima brojna sportska obilježja, ali nadmetanje i dokazivanje snage nisu jedne od njih. Uspjeh jednog planinara nikad nije poraz drugog. Ova aktivnost ima pozitivan učinak na zdravlje čovjeka jer zahtijeva dobru tjelesnu spremnost, izdržljivost, samodisciplinu i timski rad.

Za razliku od klasičnih oblika turizma, planinarenje iziskuje određeno znanje i vještinu, a vremenom i iskustvom donosi i potrebu za novom edukacijom. Planinarstvo po svojoj prirodi obuhvaća putovanja bez materijalnog cilja, no mnogi planinari na izletima u planine ne osjećaju se kao turisti jer se kreću izvan uobičajenih turističkih ruta.¹¹

⁹ Strategija razvoja lovnog i ribolovnog turizma Karlovačke županije do 2020., www.ra-kazup.hr, pristupano 05.07.2018.

¹⁰ Čaplar, A.: Planinarski udžbenik za planinare, penjače, alpiniste, spašavatelje i vodiče, Hrvatski planinarski savez, Zagreb, 2012., str.13.

¹¹ Ibidem, str.14.

- Surfanje (engl. surfing)

Surfanje je aktivnost u kojoj surfer koristi svoju dasku za surfanje kako bi uhvatio val i krenuo prema obali. Ovaj vodeni sport potječe iz drevne polinezijske kulture u kojoj je bio poznat kao kraljevski sport kojim su se bavili samo bogati vladari s pravom pristupa najljepšim plažama. Najčešće se odvija na otvorenim i valovitim područjima. Oprema potrebna za bavljenje ovim sportom jest surf-daska i odijelo za aktivnosti u zimskim mjesecima.

- Jedrenje

Jedrenje je vodeni sport u kojem se plovila pokreću isključivo snagom vjetra. Za bavljenje ovim sportom potrebe su vještine, znanje i suradnja sudionika jedrenja za uspješnu i sigurnu plovidbu.

- Let balonom (engl. ballooning)

Balon je zrakoplov bez motora, lakši od zraka. Materijal od kojeg se balon radi najčešće je poliester ili drugi plastični materijali, a puni se toplim zrakom ili plinom koji je lakši od zraka. Prilikom letenja toplozračnim balonima primjenjuje se osnovni princip aerostatike podizanja toplijeg zraka uvis. Topliji zrak diže se iznad mase ostalog zraka jer je lakši. Zagrijavanjem zraka balon se diže u zrak, a hlađenjem spušta. Zrak u balonu naknadno se zagrijava izgaranjem plina iz boca posebne izrade. Balon se sastoji od košare za smještaj putnika pričvršćene za balon pomoću pletene užadi od nehrđajućeg čelika, plinskog plamenika koji se nalazi iznad košare i ventila plamenika koji ima funkciju upravljanja u balonu. Dvije su vrste letova balonom: sputani, pri kojemu je balon vezan za zemlju pa se pomoću navigacijskih postupaka leti planiranom rutom od početne do završne točke i nesputani, kojim se smjer odabire isključivo hvatajući vjetrove na različitim visinama bez mogućnosti izravnog ili planiranog skretanja.

- Safari terenskim vozilima

Vožnja terenskim i posebno prilagođenim vozilima izvan uređenih asfaltiranih prometnica. Obilaze se prirodne ljepote i ostale znamenitosti. Na području Hrvatske egzistira više lokacija na kojima se organiziraju jednodnevne ili višednevne ture vožnje terenskim vozilima. Na području Istre, Velebita i Dinare korisnici će doživjeti prave

adrenalinske vožnje, a uz organizirana stajališta upoznat će izvorne ponude domaćih jela koja se na malom području od par stotina kilometara u mnogočemu razlikuju.

- Igre ratovanja bojama (engl. paintball)

Igre ratovanja bojama prvi su put održane u SAD-u 1981. godine. Sudionici u ovoj igri natječu se u timu ili samostalno s ciljem izbacivanja jednog ili više protivnika, gađajući i označavajući ih kuglicama koje sadrže boju iz paintball markera. Pobjednik u igri jest ona strana ili igrač koji prvi postigne cilj ili posljednji ostane u igri. Igra se najčešće odvija na vanjskim površinama, ali postoji mogućnost igranja i unutar objekata koji se nazivaju paintball terenima ili poljima. U posljednjem desetljeću u Hrvatskoj smo doživjeli pojavu velikog broja Paintball klubova, a samim time i veliki broj uređenih igrališta, kako onih s umjetnim preprekama i maketama, tako i onih organiziranih u prirodnom okruženju.

Paintball je izuzetno zabavan sport koji se pokazao dobrim za razvijanje različitih psihomotornih i intelektualnih sposobnosti, povećanje kondicije, motiviranosti, sposobnosti snalaženja u novonastalim situacijama i razvijanje prijateljskih odnosa među zaposlenicima u tvrtkama. Sastavni je dio team building programa koji su potpunije obrazloženi u sljedećem poglavlju.

2.2.3. Team building

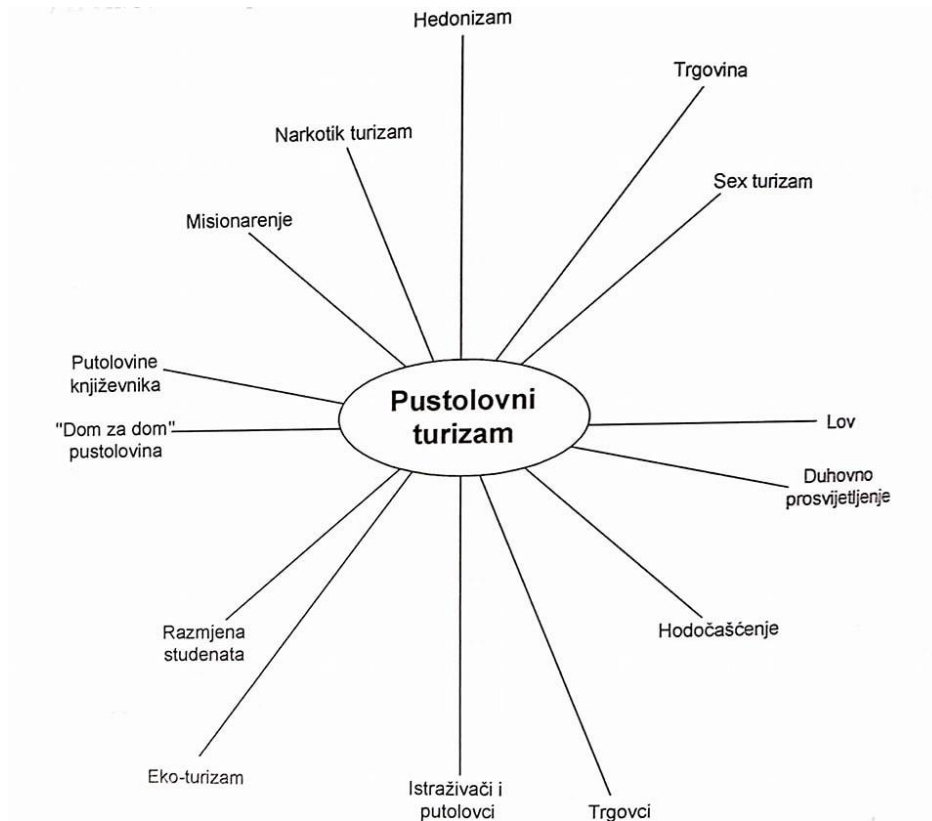
Teambuilding se pojavljuje početkom 80-ih godina prošlog stoljeća u SAD-u. Svaka uspješna tvrtka u svijetu redovito organizira team buildinge za svoje zaposlenike. Team building uspješno se koristi za uspostavljanje i razvoj osjećaja za suradnju među kolegama, za razvijanje osjećaja pripadnosti tvrtki/timu, kao i međusobnog povjerenja među svim zaposlenicima neovisno o poziciji na kojoj rade. Team building moguće je definirati kao skup različitih edukativno-rekreativnih ili zabavno-rekreativnih aktivnosti s ciljem stvaranja tima, osnaživanja međuljudskih odnosa, a sve s ciljem postizanja zajedničkih ciljeva. Ovim programima, koji su osmišljeni da kroz druženje, timski rad, motivaciju i povjerenje kreativno i uspješno rješavaju probleme u nepoznatim situacijama, želi se postići veća uspješnost i učinkovitost zaposlenika.

2.3. Povijesni razvoj avanturističkog turizma

Povijest pustolovnog turizma može se promatrati analizom pojedinih vidova pustolovnog turizma, poput lova, koji je prisutan od nastanka ljudske vrste, preko planinarenja, hodočašća

i brojnih drugih aktivnosti. Brojni tipovi su se tijekom vremena ugasili, dok su drugi evoluirali u novu vrstu turizma.¹²

SLIKA 1. Vrste pustolovnog turizma kroz povijest

IZVOR: Swarbrooke J. et al., Adventure tourism: the new frontier , Butterworth- Heinemann, Oxford, 2003.

Posljednje desetljeće društvo svjedoči mnogim promjenama u ponašanju potrošača. Vidljiv je pomak prema zdravijem načinu života, povećana osjetljivost na narušavanje okoliša, ali jednako je tako povećana i svijest o kvaliteti pojedinih proizvoda što predstavlja samo neke od promjena koje se odvijaju u suvremenom društvu. Takve promjene odrazile su se i na odabir odmora pa se sve više ljudi opredjeljuje za aktivan odmor u koji se, među ostalim, ubraja i pustolovni turizam.¹³

Ljudi se stoljećima bave avanturističkim putovanjima, prvenstveno istraživači poput Marka Pola, kapetana Jamesa Cooka i Ernesta Shackletona. Razlozi putovanja bili su istraživački, znanstveni, geografski, kolonijalni ili vjerski. Razvoj avanturističkog turizma i njegova komercijalizacija relativno je nova pojava. Danas je moguće unajmiti organizacije za

¹² Geić,S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 297.

¹³ Ibidem, str. 298.

profesionalno vođenje, najam specijalističke opreme, tehničku podršku i ostale usluge potrebne za uspješno i ugodno putovanje.

Sredinom 19. stoljeća počinje pomicanje granica u onome što danas zovemo adrenalinski turizam. Početak bi mogao označiti prvi uspon na Matterhorn 1865., kao i spuštanje rijekom Colorado 1869. godine. Veliki pomak čini osnivanje National Geographic Societyja 1888. godine, a u svrhu povećanja i proširivanja znanja o geografiji te osnivanje Explorers Cluba 1904. godine u svrhu promocije znanstvenih istraživanja kopna, mora, zraka, svemira. Obje institucije i danas nastavljaju poticati avanturizam i ekspedicionizam. Sredinom 1950-ih mnogi prvenstveni usponi privlače svjetsku pažnju i služe kao inspiracija mnogima da se i sami okušaju u avanturama i ekspedicijama. Veliku medijsku pažnju polučili su uspješni usponi Mauricea Herzoga na Annapurnu 1950. te posebno uspješno osvajanje Mt. Everesta 1953. od strane Tenzinga Norgayja i Edmunda Hillaryja.

Transformacija od istraživačkih ekspedicija u komercijalno vođenje u SAD-u se može primijeti od 1920-ih godina. U to doba počinje spuštanje drvenim splavima rijekom Green u turističke svrhe što popularizira rafting koji svoj pravi procvat doživljava nakon Drugog svjetskog rata.

Avanturistički turizam danas je dinamičan, brzo razvijajući i promjenjivi sektor turizma. Nove aktivnosti, događaji i mogućnosti svakodnevno obogaćuju turističku ponudu.

2.4. Avanturistički turizam u Hrvatskoj

Avanturistički turizam u Hrvatskoj ima tendenciju rasta. Turistima je dostupno gotovo svako mjesto na planeti. Ovaj segment turizma, prema podacima Svjetske turističke organizacije, želi istraživati visine planina, dubine mora i oceana, snagu rijeka itd. Hrvatska ima prirodne potencijale za razvoj vrlo raznolike ponude avanturističkog turizma, kao što su rafting, kanuing, kayaking, paragliding, let balonima, slobodno penjanje, terenske (off-road) ture te mnogi drugi. Prirodni položaj razvedene obale Jadranskog mora iz kojeg izranjaju planine poput Velebita na sjeveru ili Biokova na južnom dijelu, pružaju neslućene mogućnosti.

Prema podacima kojima raspolaže Hrvatska gospodarska komora na svojim službenim internetskim stranicama, broj sudionika u ovom posebnom obliku turizma, tj. vrsti aktivnosti, na inozemnom turističkom tržištu u stalnom je porastu.

Hrvatska je svojim izuzetno razvijenim geomorfološkim formama reljefa, vodnim tokovima i morem te florom i faunom izuzetna potencijalna destinacija i za razvijene forme pustolovnog turizma. Za planinski pustolovni turizam posebno je atraktivna planina Velebit s Paklenicom gdje se odvijaju najbrojnije i najorganiziranije aktivnosti ove vrste turizma. Hrvatske krške rijeke, posebice Cetina sa svojim kanjonima i kaskadama, izuzetno su atraktivne za pustolovne forme turizma na riječnim tokovima. Ovo se intenzivno valorizira u operacionalizaciji brojnih klubova i udruga. Tomu pridonose i razgranate pustolovne aktivnosti na moru i u podmorju. Ipak, dosadašnje korištenje izuzetnih mogućnosti, pa i razina organiziranosti, a time i turističko gospodarski učinci, daleko su ispod objektivnih mogućnosti.¹⁴

Strategija razvoja turizma do 2020. godine navodi kako su avanturističke aktivnosti, primjerice, ronjenje, kajaking i kanuing, rafting, adrenalinski sportovi, lov i ribolov brzo rastuća grupa proizvoda s godišnjim rastom od 30%. Hrvatska u nekim dijelovima razvija ponudu avanturističkih aktivnosti, ali još uvijek nedovoljno koristi svoje komparativne prednosti za razvoj ove skupine proizvoda. Turizam je jedan od najvažnijih pokretača razvoja gospodarstva u Republici Hrvatskoj koja ima vrlo atraktivan turistički potencijal, prije svega jedinstvenu prirodnu baštinu. Turisti su postali zahtjevniji, iskusniji, a time i izbirljiviji. Potrebne su znatne aktivnosti i mjere za razvitak avanturističkog turizma u Hrvatskoj.

„Hrvatska ima izvanredne prirodne potencijale za pustolovni turizam i prava je šteta što te bogate bogomdane resurse slabo koristi. Adrenalinski sportovi pružaju niz mogućnosti za razvoj turizma te bi uz kvalitetno razrađenu ponudu i dobru reklamu Hrvatska mogla mnogo ostvariti. Nažalost, pustolovna turistička ponuda je prilično disperzirana i dezorganizirana te se svodi na umješnost nekoliko pojedinaca koji svojom domišljatošću na raznorazne načine uspijevaju prodati svoje aranžmane. Svi ostali prepušteni su slučaju.“¹⁵

2.5. Potencijalne prednosti avanturističkog turizma za lokalno gospodarstvo, zajednice, okoliš

Turistički trendovi u svijetu ukazuju na činjenicu da se proizvod i usluga trebaju konstantno oplemenjivati, unapređivati, ali i stvarati kako bi destinacija ostala konkurentna. Obogaćivanje turističkih sadržaja i ponude te jačanje konkurentnosti cjelokupnog prostora kao turističke regije u perspektivi razvoja dugoročno će pozitivno utjecati na ukupni

¹⁴ Ibidem, str.296.

¹⁵ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, www.mint.hr, pristupano 28.02.2018.

gospodarski razvoj te će turizam predstavljati značajnu gospodarsku djelatnost i biti važan element transformacije regije. Adrenalinski parkovi nude sadržaje koji su originalniji u smislu proširenja turističke ponude i uvođenja novog turističkog proizvoda. Dolazi do povećanja broja dolazaka i ostvarenja noćenja turista.

Prema rezultatima anketnog istraživanja o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova može se zaključiti da je povrat uloženog kod većine ispitanih u periodu od oko 4 godine. Većina dalje ulaže šireći postojeće kapacitete i ponudu. Kod jednostavnijih ponuda, poput ziplinea nad Koranom, povrat uloženog traje dvije godine. Uzimajući u obzir potražnju logično je i širenje ponude pa se može zaključiti da i adrenalinski parkovi koji rade projekcije i planove za nova područja računaju sa sličnim parametrima.

Kad se govori o prirodi i okolišu vidljivo je da su najčešće najveći zagovornici očuvanja prirode upravo djelatnici parkova. Ako se sve uklopi u prirodno okruženje, a najčešće tomu i jest tako, neće doći do remećenja prirodnih staništa životinja. Potencijalno najveći problem predstavlja sustav rijeka koje su većinom bujičnog karaktera pa ljeti imaju niske vodostaje što za posljedicu ima postupno oštećenje sedrenih barijera, posebno pri masovnim raftinzima. Spomenuto je jedan od segmenata kojemu treba posvetiti posebnu pažnju.

Adrenalinski parkovi smješteni su u područjima očuvane prirode, u područjima i regijama u kojima donose korist lokalnim zajednicama. Turisti nastoje ostaviti što manje štetnih posljedica na mjestima kojima se kreću, čuvaju prirodu i kulturu mjesta u kojem su smješteni. Svi vodiči i ostali djelatnici parkova obučeni su da njihov utjecaj na okoliš bude minimalan, ali i da ne umanjuju iskustva gostiju. Adrenalinski parkovi osiguravaju lokalnom stanovništvu koristi kao što su nova radna mjesta, otkup poljoprivrednih i raznih drugih proizvoda (npr. suvenira). Također, nude drugačiju perspektivu za avanturiste pružajući novo, potpuno drugačije iskustvo te doživljaj destinacije pridonoseći dobrobiti i očuvanju prirodnih resursa na tim područjima.

3. ADRENALINSKI PARKOVI REPUBLIKE HRVATSKE

Zabavni parkovi predstavljaju specifične sadržaje turističke ponude koji omogućavaju sadržajnu i tematiziranu zabavu, opuštanje te uživanje u različitim adrenalinskim aktivnostima. Obogaćujući destinacijski lanac vrijednosti, tematske, adrenalinske i vodene (aqua) parkove najčešće obilježava kontrolirani pristup i protok posjetitelja, sadržaji povezani u jedno ili više komplementarnih tematiziranih područja, kao i mogućnost manje zahtjevnog provođenja slobodnog vremena te različitih komercijalnih sadržaja. Neovisno o vrstama parkova koje je moguće razlikovati prema veličini, temi i sadržajima te dominantnim psihografskim ili demografskim obilježjima ciljnih potrošačkih segmenata, na županijskoj je razini potrebno stvoriti preduvjete za sustavan i troškovno racionalan pristup razvoju te ponude. Adrenalinski parkovi donose zabavu, adrenalin, rekreaciju, bijeg od svakodnevice, a pogodni su za sve dobne skupine i svakog posjetitelja željnog adrenalina.

Adrenalinski je turizam u Hrvatskoj danas dovoljno razvijen da svaka destinacija posjeduje zanimljivosti za goste koji vole aktivni odmor. Adrenalinska turistička ponuda može uključivati adrenalinske parkove, vožnje terenskim vozilima, splavima, čamcima, splavarenje, jedrenje, planinarenje, jahanje, biciklizam te brojne druge aktivnosti koje se najčešće odvijaju u prirodi. Gradnja tematskih parkova postavljena je jednim od prioriteta u Strategiji razvoja turizma do 2020. godine, a cilj strategije jest otvaranje parkova posvećenih obiteljskoj rekreaciji, podizanju adrenalina ili edukaciji.

Adrenalinski turizam pretvara odmor u nezaboravnu avanturu. Rezerviran samo za najhrabrije, adrenalinski turizam donosi sasvim novo iskustvo koje, osim ubrzanog pulsa, donosi sasvim novi pogled na mjesto trenutnog boravka i život općenito. Hrvatska skriva bezbroj krajolika gdje se može uživati u različitim avanturama. Od raftinga na brzim riječnim strujama, skakanja padobranom i skakanja pomoću elastičnog užeta do adrenalinskih parkova koji donose različite sadržaje primjerene svakoj dobi i svakom stupnju hrabrosti, turizam začinjjen dozom adrenalina popularan je način zabave u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Sve veća popularnost adrenalinskih sportova i sličnih aktivnosti u posljednjih je nekoliko godina potaknula ubrzani razvoj takve vrste turizma u Hrvatskoj.

Ponuda koja je na svom početku krenula kao dodatna ponuda na klasično i uhodano razgledavanje prirode pretvara se u poseban segment kakvim i zaslužuje biti. Na padinama Velebita egzistira jedan od najvećih parkova, u samom kanjonu Korane u blizini Plitvičkih jezera nalazi se zipline gdje se kanjon Korane nadlijeće u slobodnom padu brzinom većom od

50 kilometara na sat zaustavljajući se prirodnim putem bez posebnih prepreka. Takve ponude nalazimo i na rijeci Cetini te mnogim drugim lokacijama diljem Hrvatske.

Atraktivnost aktivnosti vezanih uz adrenalinski turizam sve više prepoznaju ostali dijelovi Hrvatske pa se pristupa izgradnji parkova na području Duga Rese i Grada Ozlja u kojemu pokušavaju iskoristiti sve ugrađujući u projekt neistražene staze za pješčenje, biciklizam, auto-rally kroz Žumberak te sve pogodnosti koje pruža rijeka Kupa. Takav spoj, prema planovima izgradnje parka, ima ekonomsku opravdanost temeljenu na dosad prisutnom broju turista, dok će povećanje ponude zasigurno pridonijeti i povećanju broja turista, a time i povećanju prihoda.

3.1. Prirodni preduvjeti za razvoj adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj

Hrvatska je zemlja kao stvorena za pustolovni turizam. Na malome prostoru koji spaja Sredozemlje s kontinentalnom Europom mogu se pronaći mjesta savršena za gotovo bilo koji ekstremni sport. Osim očuvane prirode i velikog broja nacionalnih i parkova prirode koji privlače stare i mlade turiste željne ugodnog putovanja, Hrvati se mogu pohvaliti velikim brojem potpuno nepoznatih krajeva koji osim iznimne prirodne ljepote traže i dobru kondiciju te snagu.¹⁶

Pod atraktivnošću prirodnih resursa podrazumijevamo privlačnost velikog broja prirodnih elemenata koji zbog svojih specifičnosti omogućavaju turistima zadovoljavanje svojih rekreativnih, društvenih i kulturnih potreba. Prirodni resursi mogu biti: klimatski čimbenici (klima, insolacija, količina oborina, temperatura zraka), hidrografski čimbenici (svojstva mora, jezera, termalni izvori, rijeke i ledenjaci), flora i fauna. Neki od mnogobrojnih čimbenika o kojima ovisi stupanj atraktivnosti su: udaljenost resursa od emitivnih tržišta, udaljenost resursa od turističkih tokova, geografski položaj, klima, topografija, kultura, koncentracija turističke ponude u tom prostoru, razina uređenosti i organiziranosti ponude, stupanj razvijenosti kapaciteta za smještaj i prehranu itd.¹⁷

Hrvatska skriva bezbroj krajolika gdje se može uživati u različitim avanturama. Rafting i kajakarenje najpopularniji su na atraktivnim i za to pogodnim lokacijama na Cetini, Dobri, Korani, Kupi, Mrežnici, Zrmanji i Uni. Jahanje je popularno u okolini Sinja i Splita te na kontinentu, u Slavoniji i Baranji, a moguće je i na mnogim drugim lokacijama u Hrvatskoj.

¹⁶ Turistplus- portal za turizam, gospodarstvo i kulturu življenja, www.turistplus.hr, pristupano 28.04.2018.

¹⁷ Pirjevec, B., Kesar, O.: Počela turizma, Mikrorad, Zagreb, str. 110.

Brdski biciklizam odvija se na hrvatskim planinama i otocima. Za teže uspone i adrenalinske spustove zanimljive su Učka, planine Gorskoga kotara, Žumberak. Nizine rijeka Save, Drave i Dunava pogodne su lokacije za jahanje i uzgoj konja za sport. Jahanje osim samog užitka pruža mogućnost uživanja u ravninama, šumama i brojnim staništima životinja, kao što su ptice, divljač i dr.

Putovanja biciklom moguća su na svim područjima. Pružaju nevjerojatnu raznolikost krajolika: doline i brda sunčane Istre, staze kroz šumoviti Gorski kotar, zeleni brežuljci Hrvatskoga zagorja i karlovačkog kraja prošarani vinogradima i voćnjacima, ravnice Slavonije ili Podravine. Planinarenje je dostupno gotovo svima na Velebitu, Biokovu, Dinari, Mosoru, Medvednici, Papuku, Samoborskom i Žumberačkom gorju.¹⁸

Planine Republike Hrvatske svojim najvećim dijelom pripadaju Dinaridima, manji dio spada u istočni krak Alpi, dok su preostale dio stare kopnene mase. Oba se sustava sastaju u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, u tzv. prijelaznoj zoni. Većina Dinarida nalazi se u Hrvatskoj kao regija tipičnog krša. Planinarenje u Hrvatskoj posebno je zanimljivo upravo zbog bogatog reljefa.

Najatraktivnije lokacije za ronjenje u Jadranu jesu podvodni zidovi i grebeni, podmorske špilje i razne olupine. Dalmacija je posebna jer leži na krškom terenu, prepunom procjepa, špilja, jama i kanala. Hrvatska se nalazi među prvih pet odredišta za morsko kajakarenje. Kajakarenje se odvija i na rijekama koje teku krškim područjima, bogate su vegetacijom i obiluju sedrenim slapovima. Rijeke na kojima se kajakari su Mirna, Zrmanja, Krka, Cetina ili delta Neretve. Povoljni klimatski uvjeti u Hrvatskoj idealni su za aktivnosti poput leta balonom i zmajem, što su prepoznali inozemni turisti koji sve više dolaze na ovakve aktivnosti. Idealne letačke uvjete omogućuju planine uz obalu i sunce. Lokacije na kojima se odvijaju ovakve aktivnosti su Učka i Ćićarija u Istri, Gorski kotar, Velebit, Mosor i planine Dalmatinske zagore do Dinare, Biokovo, Rilić, poluotok Pelješac, otoci Krk, Brač, Hvar, Hrvatsko zagorje, Medvednica, Samoborsko gorje i Žumberak, Papuk, Krndija, Moslavačka gora i Lička Plješevica.

Adrenalinske aktivnosti kao što su zipline u posljednjih nekoliko godina sve su popularnije. Doživljaji letenja ziplineom upotpunjuju pogledi na netaknutu prirodu. Neke od najzanimljivijih ziplineova jesu u Omišu u kanjonu Cetine, zipline iznad kanjona Korane na

¹⁸ Turistplus- portal za turizam, gospodarstvo i kulturu življenja, www.turistplus.hr, pristupano 28.04.2018.

izlazu iz Plitvičkih jezera, na sjeveru Hrvatske u Termama Sveti Martin i mnoge druge lokacije. Skakanje s padobranom (engl. skydiving) moguće je na raznim lokacijama, iznad Zadra, Zagreba, Hvara, Lošinja, Rijeke i Istre. Daskanjem na vodi pomoću glisera (engl. wakeboarding) moguće se zabaviti na raznim lokacijama duž obale.

Avantura vožnje terenskih vozila u Hrvatskoj posebna je zbog predivnih krajolika i prirode. Lokacije za takve avanture brojne su. U Zagrebu postoji Wake Park na Jarunu te Wakeboard Cable Park Split u Kaštel Štafiliću na plaži Divulje, Wakeboard park na otoku Krku, Buggy safari Dubrovnik, ATV-quad safari kroz Konavle, buggy avanture u okolini Biograda na Moru, quad avanture po okolini Slunja, quad po zagorskim off-road turama s polaskom iz Vuglec Brega.

Jedrenje na dasci jedan je od najpopularnijih ljetnih sportova na vodi, u Hrvatskoj se prvi puta spominje još davnih 70-ih godina. Uvjeti za jedrenje u Hrvatskoj više su nego idealni pa je i njegova popularnost sve veća. Vjetrovi poput bure, juga i maestrala idealni su za uživanje u jedrenju. Najpogodnija mjesta za jedrenje na dasci ili jedrenje uz pomoć zmaja u Hrvatskoj su u Omišu na ušću rijeke Cetine, Medulinu, na ušću rijeke Neretve te u Vignju na Pelješcu. Viganj je postao popularno mjesto za okupljanje surfera iz raznih krajeva Europe i svijeta. Morski kanal između Pelješca i Korčule i vjetar koji ondje puše pruža idealne uvjete za ove aktivnosti. Idealni uvjeti omogućuju organizaciju natjecanja, 1989 g. Održano je svjetsko prvenstvo, 1990 g. europsko prvenstvo, a osim toga Viganj je tradicionalno domaćin otvorenom prvenstvu Hrvatske i kupu Hrvatske u jedrenju na dasci.

Adrenalinski parkovi spoj su avanture, zadovoljstva i adrenalina. Ljepota krajolika i ekološka očuvanost elementi su ponude u kojima Hrvatska ima prednost u odnosu na konkurente. Urbanističku i arhitektonsku skladnost destinacija u Hrvatskoj turisti percipiraju ujednačenom s konkurencijom. Iako ekološka očuvanost predstavlja element ponude u kojem posjetitelji ocjenjuju boljim od konkurencije, prednost Hrvatske u odnosu na Španjolsku, Francusku i Grčku u 2010. godini postupno se smanjuje. U tom smislu, važno je naglasiti da se razvoj turizma u nas treba i dalje temeljiti na unapređenju zaštite okoliša, očuvanju kvalitete prirodnih resursa te odgovornom i održivom upravljanju razvojem sadržaja turističke ponude. Hrvatska je zemlja kao stvorena za pustolovni turizam.¹⁹

¹⁹ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatsko do 2020., www.mint.hr, pristupano 03.05.2018.

3.2. Prostorni raspored i ponuda adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj

Prema ponudi tematskih parkova i stupnju realizacije, u Hrvatskoj prednjače adrenalinski parkovi. Hrvatska je zemlja prepuna prirodnih bogatstava i vrlo prihvatljiva za izgradnju adrenalinskih parkova. Adrenalinski park sastoji se od različitih prepreka koje zbog zajamčene sigurnosti omogućuju kvalitetno razvijanje čovjekovih fizičkih i psihičkih vještina te predstavljaju novi izazov. Adrenalinski parkovi namijenjeni su širokom krugu posjetitelja, no prije svega onima koji traže nova iskustva i izazove. U Hrvatskoj turističkoj ponudi u posljednjih nekoliko godina nalaze se mnogi adrenalinski parkovi. Prema prostornom rasporedu i ponudi, nekoliko značajnijih adrenalinskih parkova navedeno je u daljnjem tekstu.

Adrenalinski park Rizvan City smješten je u Lici, nedaleko od Gospića, u selu Rizvanuša u Parku prirode Velebit. Ovaj park nastao je preobrazbom starog obiteljskog seoskog gospodarstva u pustolovni centar gdje se nudi mnoštvo jedinstvenih pustolovnih aktivnosti.

SLIKA 2: Adrenalinski park Rizvan city

IZVOR: Turistička agencija Adria Velebitica, www.adria-velebitica.hr, pristupano 09.07.2018.

Ponuda parka sastoji se od raznih pustolovnih aktivnosti i programa, kao što su team building programi, programi za škole, ponuda za individualce i grupe te višednevni programi. Programi pružaju aktivnosti na adrenalinskom poligonu, aktivnosti se sastoje od elemenata preuzetih iz alpinizma koji su smješteni na rastegnutim sajlama između drveća u šumi na

visini od 1 do 6 metara. U ponudi je i zipline, divovska ljuljačka, penjanje na stijenu, quad safari, paintball, jeep safari, kajak safari, penjanje, speleoavantura i mnoge druge pustolovne aktivnosti.

Nadalje, adrenalinski park Glavani park jedan je od najvećih adrenalinskih parkova u Hrvatskoj, smješten je u Istri, u općini Barban. Ponuda ovog parka raznovrsna je i bogata atrakcijama. Ponuda, osim one klasične, nudi niz sadržaja poput ziplinea, zorballa, ali i zoo-parka u kojem se mogu vidjeti životinje tipične za istarsko područje. Dio ponude je i zipline koji se proteže preko Pazinske jame, čija dubina od čak 100 metara nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Atrakcije Glavani parka čine staze od 2, 4, 6 i 10 metara visine koje uključuju razne elemente penjanja, hodanja po žici na različitim visinama te razne prepreke. Park nudi i skok s 20 metara visine (quick jump), 11 metara visoku ljuljačku, stijenu za penjanje, ljudski katapult koji je ujedno i jedini horizontalni katapult u Hrvatskoj.

SLIKA 3: Adrenalinski park Glavani

IZVOR: Glavani park, www.glavanipark.com, pristupano 09.07.2018.

Glavani Park pregledan je i kontroliran od strane najvećih europskih autoriteta za adrenalinske parkove – the European Ropes Course Association. Potvrđeno je da Glavani

park zadovoljava tražene EN standarde i međunarodne kodove za adrenalinske parkove.²⁰ Na istom prostoru nalaze se još dva adrenalinska parka opisana u nastavku teksta.

Adrenalinski park Sky Fox smješten je u sklopu poznatog Motodroma Poreč, nedaleko od mjesta Tar, na prometnici Poreč-Novigrad. Park je izgrađen tijekom zime i proljeća 2015. godine i jedan je od najvećih i najsuvremenijih ne samo u Istri već i u Hrvatskoj.²¹

U sastavu parka nalazi se adrenalinski park s preko 50 različitih vježbi, u parku su postavljene tri staze koje se razlikuju prema izazovima namijenjenim različitim uzrastima. U ponudi parka nalazi se i poligon za usavršavanje biciklističkih vještina, velika ljuljačka, ljudski stolni nogomet i mnoge druge atrakcije.

SLIKA 4: Adrenalinski park Sky fox

IZVOR: Adrenalinski park Sky fox, skyfox-porec.com, pristupano 09.07.2018.

U sklopu Motodroma nalaze se karting pista, cross&buggy off-road staza, paintball, airsoft i razne druge aktivnosti u kojima će svaki ljubitelj adrenalina pronaći omiljenu atrakciju. Park je opremljen najsigurnijom i najsuvremenijom opremom te posjeduje certifikate prema europskim standardima. Instruktori su stručnjaci koji posjeduju diplome za instruktore pustolovnih parkova.

²⁰ Glavani park, www.glavanipark.com, pristupano 17.03.2018.

²¹ Adrenalinski park Sky fox, skyfox-porec.com, pristupano 17.03.2018.

Adrenalinski park Umag prvi je adrenalinski park u Istri smješten 2,5 kilometara od centra grada Umaga i popularnog turističkog naselja Stella Maris, udaljen 500 metara od teniskog centra Stella Maris u kojem se svake godine održava muški teniski ATP turnir u drugoj polovici srpnja. Ponuda parka uključuje viseće staze na stablima u šumi. Viseće su staze instalacija od čeličnih sajli, špaga i platformi. Instalacije su postavljene za sve koji žele iskušati svoju ravnotežu, koncentraciju i tjelesnu kondiciju. U blizini Dubrovnika smješten je sljedeći adrenalinski park.

Adrenalinski park Cadmos Village nalazi se u konavoskom polju u blizini sela Komaji, a ime je dobio po planini Sniježnici u neposrednoj blizini parka. Park nudi razne programe i mogućnosti za odrasle, a dio ponude prilagođen je i djeci. Prostire se na gotovo 4.000 metara kvadratnih netaknute prirode. Park se sastoji od tri razine. Prva razina podignuta je na metar visine, druga na četiri metra, a treća se razina nalazi na šest do deset metara visine. Prijelaz između razina postiže se ziplineom. Na raspolaganju su i igre ratovanja bojom, streličarstvo, pješaćenje ili vožnja biciklom kroz prirodu. U nastavku se objašnjava park koji se nalazi u prostoru Kvarnerskoga zaljeva.

Adrenalinski park Crikvenica nalazi se u Crikvenici koja je središte Crikveničke rivijere. U neposrednoj blizini parka nalaze se hoteli Omorika, hotel Therapia, lječilišni kompleks Thalassotherapy te brojni ugostiteljski i sportsko-rekreacijski objekti. Prostire se na 5,5 tisuća četvornih metara, u urbanoj sredini, udaljen svega nekoliko metara od mora. Park je otvoren 2011. godine, nekad je poslovao cijelu godinu, a posljednjih se godina otvara u travnju, a zatvara u listopadu. Ponuda parka vrlo je zanimljiva, a među najpoželjnijim sadržajima može se izdvojiti adrenalinsko penjanje na tri razine. Za djecu i početnike, penjanje je postavljeno na visinu jednog metra, zatim srednje teško na pet metara do najviše devet metara. Adrenalin park Crikvenica posjetiteljima nudi aktivnosti poput igre ratovanja bojama, nogometni kavez, aerotrim (prstenovi koji se vrte), sumo hrvanje, borbu gladijatora, boks i stolni tenis. Sve traženija turistička destinacija u Hrvatskoj je Baranja, ima bogatu turističku ponudu koju nadopunjuje adrenalinski park Zlatna Greda.

Adrenalinski park Zlatna Greda smješten je u mjestu Zlatna Greda, u Parku prirode Kopački rit. Park nudi razne pustolovne i aktivne sadržaje od kojih se mogu izdvojiti veslanje kanuima na Dunavu, zipline te stijene za penjanje. Aktivni programi parka uključuju veslanje u kanuima Dunavom uz upute i pratnju stručnog vodiča. Pješćani otoci na Dunavu mjesta su

za odmor, istraživanje biljnog i životinjskog svijeta, kupanje i razne igre, kao što su picigin ili odbojka na pijesku. Adrenalinski park podijeljen je na dvije razine od tri i sedam metara. Programi se odvijaju uz stručni nadzor djelatnika parka. Posebnost u ponudi su hiking fotosafari ture koje se mogu slikovito opisati kao pješačke ture u Parku prirode Kopački rit gdje posjetitelji mogu uživati u netaknoj prirodi. Na kontinentalnom području Hrvatske nalazi se nekoliko adrenalinskih parkova, jedan od njih opisan je u nastavku teksta.

Adrenalinski park Mrežnica smješten je u gradu Duga Resa, u blizini grada Karlovca. Park u ponudi ima organizaciju raznih događanja, kao što su proslave rođendana, momačkih i djevojačkih zabava. Atraktivnost parka zasigurno je igra ratovanja bojama koja je poznata kao terapija protiv stresa. Ovaj adrenalinski park stvoren je za sve ljubitelje adrenalina i prirode. Za vrijeme ljetnih dana, posjetitelji parka uživaju u kupanju u rijeci Mrežnici.

Rijeka Mrežnica jedna je od najljepših u Hrvatskoj, obiluje slapovima, zelenilom i bistrom toplom vodom. Široj je javnosti poznata kao jedna od tzv. četiri karlovačke rijeke. Iako je dužinom svojega toka (64 km) znatno kraća od Dobre, Korane i Kupe, mnogi će se poznavatelji rijeka u Hrvatskoj složiti kako Mrežnica zaslužuje posebno mjesto među rijekama hrvatskog krša. Ono što je čini posebnom jesu 93 sedrena slapa koji su u nejednakom rastu duž toka stvorili ujezerene dijelove toka.²² Nadalje, na području Gorskog kotara nalazi se park Kupjak.

Adrenalinski park Kupjak smješten je u mjestu Kupjak u Gorskom kotaru. Ovaj adrenalinski park nudi razne aktivnosti i sadržaje. Zipline, ekstremna vožnja u alpinističkoj opremi, paintball, zorbing, viseći mostovi, team building aktivnosti, aktivnosti za djecu i mnoge druge adrenalinske sportske aktivnosti. U nastavku slijedi opis adrenalinskog poligona koji je smješten u blizini grada Omiša.

Zipline Omiš smješten je u kanjonu Cetine nedaleko grada Omiša. Zipline Omiš nudi spuštanje niz žice različitih duljina i nagiba pomoću specifične opreme.

²² ECROATIA - pouzetnički portal, www.ecroatia.info, pristupano 15.04.2018.

SLIKA 5: Zipline Omiš

IZVOR: Zipline Omiš, zipline-croatia.com, pristupano 09.07.2018.

Zipline se sastoji od osam žica od kojih najdulja ima čak 700 metara. Ukupna duljina svih žica iznosi 2.100 metara, što omogućuje i dulje spustove. Prva je žica postavljena u blizini vrlo zanimljivog lokaliteta, utvrde Visećgrad. Atrakcija i posebnost ovog ziplinea jest pogled na rijeku Cetinu iznad koje se nalaze dvije žice. Zipline Omiš nudi kratku obuku i uslugu prijevoza do mjesta spuštanja. Dalje u nastavku objašnjava se park u neposrednoj blizini Nacionalnog parka Plitvička jezera.

Adrenalin park Plitvice nalazi se u Selištu Drežničkom, 3 km od glavnog ulaza u Nacionalni park Plitvice, u samom kanjonu rijeke Korane. Park u ponudi ima jednu adrenalinsku atrakciju, zipline koji se nalazi u kanjonu rijeke Korane i nudi prekrasan pogled i doživljaj prirode. Proširenje ponude parka strateški je cilj ovog parka. Plan je u ponudu uvrstiti i nekoliko novih atrakcija, kao što su penjanje i spuštanje po stijeni, velika ljuljačka (12 m), zorbing. Duljina ziplinea je 300 m, postiže se brzina do 70 km na sat, „leti“ se iznad rijeke Korane. Na području Zagrebačke županije smješten je park opisan u nastavku.

Adrenalinski park Party land nalazi se u Igrišću, mjestu u Zagrebačkoj županiji, proteže se na 20.000 m² uređenog prostora. Ponuda u parku organizirana je za odrasle i za djecu. Raznovrsna ponuda parka sadrži team building programe, adrenalinsku vožnju stazom u parku buggy ili quad vozilom, zabavu na trampolinu, paintball, ljudski nogomet, badminton,

odbojku, nogomet, razne štafetne igre i pustolovni golf koji je novost u ponudi. Dalje u tekstu opisuje se park koji se nalazi u području Zagreba.

Kamp Turist Grabovac smješten je u blizini Zagreba, udaljen je nekoliko kilometara od Nacionalnog parka Plitvice. Prednost ovog parka, uz zanimljivu lokaciju i glavna je državna cesta prema Dalmaciji (D-1), jedna od glavnih poveznica istočne Europe s Jadranskim morem. Prirodna bogatstva jedan su od najvažnijih motiva turističke posjete nekoj destinaciji. Kamp Grabovac nalazi se na području netaknutih šuma, livada i pašnjaka. Na desetke kilometara od kampa nema industrije, pa su lokalne rijeke Korana, Mrežnica te Slunjčica kristalno čiste i bistre. Kamp uz Nacionalni park Plitvička jezera u blizini ima Nacionalni park Paklencu i Nacionalni park Sjeverni Velebit. U blizini kampa otkrivene su brojne špilje među kojima su najpoznatije Baraćeve špilje te špilje Matešić.

SLIKA 6: Kamp Grabovac

IZVOR: Kamp Grabovac, kamp-turist.hr, pristupano 09.07.2018.

Team building aktivnosti, quad, biciklizam, pješačenje, streličarstvo, ribolov, zipline ili jahanje neke su od aktivnosti koje se nude. Kilometarske staze za biciklizam i quad, kao i za pješačenje, u blizini su kampa. Paintball, zipline, kajakaštvo, streličarstvo, jahanje i ribolov organizirani su prema željama i uz stručno vodstvo. Na području Gorskog Kotara nalazi se i park Vrata opisan detaljno u nastavku.

Adrenalinski park Vrata zabavan je adrenalin park smješten u mjestu Vrata pokraj Fužina u Gorskom Kotaru. Park se prostire na 7000 m². Aktivnosti adrenalinskog parka organizirane su kao grupni team building paketi za poslovne klijente, programi za djecu i drugi zabavni programi koji uključuju organizaciju raznih događanja, kao što djevojačke i momačke zabave. Grupni programi obuhvaćaju paintball, penjanje na stijenu visoku 7 metara, spuštanje ziplineom, adrenalinski poligon s dva nivoa i mnoge druge adrenalinske aktivnosti. Adrenalinski park Vrata u izvornom prirodnom ambijentu idealna je destinacija za turiste koji bijegom od stresa i svakodnevnih obveza žele doživjeti nova iskustva, naučiti nove sportske vještine, ispitati granice svoje izdržljivosti ili se opustiti.

Hrvatska obiluje bogatstvima netaknute prirode. Adrenalinski parkovi smješteni su upravo na takvim područjima. Može se zaključiti da se gotovo svi adrenalinski parkovi prema prostornom razmještaju nalaze u zaštićenim područjima Hrvatske, Parkovima prirode, Nacionalnim parkovima te drugim područjima koja su zaštićena i očuvana. Adrenalinski parkovi otvoreni su u svim regijama u Republici Hrvatskoj, od Slavonije do Istre, Dalmacije, u kontinentalnim područjima, ali i priobalju.

3.3. Sigurnost u adrenalinskim parkovima

Sigurnost je prioritet u svim oblicima i vrstama turizma. Aktivni i pustolovni turizam specifične su vrste turizma koji nose određenu dozu rizika koju im daje upravo adrenalinski aspekt. Zadovoljiti sigurnosne standarde zadatak je pružatelja turističkih usluga, a definicija i uvjeti pružanja turističkih usluga propisani su Zakonom o pružanju turističkih usluga. Turističke usluge aktivnog i pustolovnog turizma su aktivnosti na kopnu, vodi i zraku, na otvorenom ili neuređenom prirodnom okruženju ili u posebno uređenim i opremljenim mjestima koja zbog svojih specifičnosti predstavljaju rizik od ozljeda i njihovih posljedica za korisnike.²³

Pružatelj turističke usluge dužan je :²⁴

1. odgovarajuću opremu za pružanje usluge, uz deklaraciju ovlaštenih proizvođača ili atestiranu prema važećim standardima, držati u ispravnom stanju

²³ Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN 130/2017., čl. 92.

²⁴ Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN 130/2017., čl.93.

2. upotrebljavati opremu prema uputama proizvođača
3. prilikom nuđenja usluge navesti koju osobnu opremu za sigurnu realizaciju aktivnosti mora imati sam korisnik, a koju će u okviru cijene usluge osigurati pružatelj usluge
4. prije započinjanja pružanja usluge istaknutom informacijom u pisanom obliku i usmeno upoznati korisnika usluge s vrstama rizika provođenja usluge, načinom korištenja opreme te procjenom rizika, planovima i procedurama otklanjanja opasnosti
5. osigurati korisnika usluge od posljedica nesretnog slučaja i staviti mu na raspolaganje informaciju o uvjetima osiguranja sklopljenog s osiguravateljem u Republici Hrvatskoj ili državi ugovornici Europskog gospodarskog prostora ili Švicarskoj Konfederaciji
6. za pružanje usluge angažirati osobu koja ima odgovarajuće domaće ili strano uvjerenje odnosno certifikat kojim se utvrđuje sposobnost i razina vještine obavljanja aktivnosti.

Navedenim propisima očekuje se da će biti olakšano poslovanje gospodarskim subjektima, da će se osigurati veća profesionalnost, podizanje kvalitete u pružanju usluga i bolja zaštita potrošača.

Hrvatska gospodarska komora i Hrvatska gorska služba spašavanja još od 2004. godine organiziraju edukacije za nositelje i organizatore turističkih sadržaja u prirodi. Dosad je više od 1000 polaznika uspješno položilo program edukacije.²⁵

Program edukacije sastoji se od upoznavanja s komercijalnim aspektima izvođenja turističkih usluga aktivnog i pustolovnog turizma, meteorologijom, sigurnog vođenja grupa na izlete i ture, procjena situacija i organizacija akcije zbrinjavanja i spašavanja, teorija orijentacije i kartografije, opasnosti u vodi i upravljanje rizicima, prva pomoć u prirodi, radionica postupaka prve pomoći, vježbe scenarija prve pomoći te pismena provjera znanja.

Cilj je edukacije obučiti vodiče kroz sigurnosno informativni aspekt te kako reagirati u slučaju nesretnog slučaja. Trenutno zakon ne nalaže potrebu za certificiranim vodičima, ali većina općina i gradova traže isključivo vodiče koji su prošli obuku zbog sigurnosnih razloga.²⁶

²⁵ UHPA, Udruga Hrvatskih putničkih agencija, www.uhpa.hr, pristupano 30.04.2018.

²⁶ Turistički news portal, hrturizam.hr, pristupano 30.04.2018.

Prema stanju u postojećim parkovima može se zaključiti da se velika pažnja posvećuje sigurnosti. Sam zakonodavac svojim je normama učinio sve da se sigurnost sudionika dovede do najveće razine.

Anketnim istraživanjem koje je u daljnjem tekstu rada detaljno obrađeno može se prema odgovorima ispitanika zaključiti da se bez prestanka radi na podizanju kvalitete i sigurnosti u adrenalinskim parkovima, provjerom opreme, obukom kadra koji prolazi sve obuke radeći na sebi sa svrhom pružanja što kvalitetnije i sigurnije usluge klijentima.

Svakodnevno skretanje pažnje na primjereno ponašanje, čak i kod najobičnijeg pješaćenja, obveza je svih djelatnika, ne samo u parkovima već i svih djelatnika u turizmu.

4. ANALIZA I POTENCIJALI RAZVOJA ADRENALINSKIH PARKOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Adrenalinski parkovi relativno su novi turistički proizvod i jedan od vrlo atraktivnih oblika avanturističkog turizma . U svrhu istraživanja stanja i razvoja adrenalinskih parkova te uključenosti građanstva u adrenalinske sportove provedene su ankete. Ankete su provedene u travnju i svibnju 2018. godine. Za potrebe ovog rada provedeno je primarno istraživanje kroz dva anketna upitnika. U jednoj anketi ispitani su stavovi građanstva o adrenalinskim sportovima i adrenalinskim parkovima. U drugoj anketi analizirane su hipoteze prema stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

4.1. Analiza stavova stanovnika o adrenalinskim sportovima i adrenalinskim parkovima

Istraživanje stavova stanovnika Republike Hrvatske provedeno je metodom ispitivanja pomoću anketnog upitnika. Ispitano je stanovništvo Republike Hrvatske. S ispitanicima se komuniciralo elektroničkom poštom. Anketni je upitnik sadržavao 20 pitanja. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 114 ispitanika.

Cilj istraživanja je bio prikupiti informacije o stavovima stanovništva Republike Hrvatske o adrenalinskim sportovima i adrenalinskim parkovima.

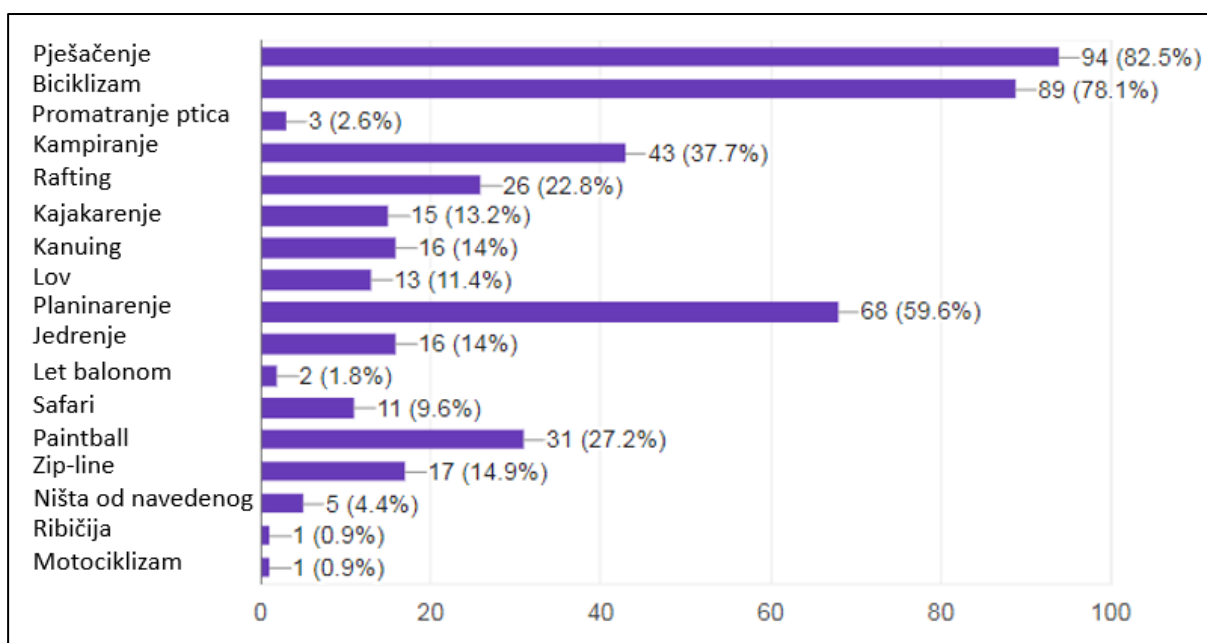
U provedenom anketnom istraživanju sudjelovalo je ukupno 114 ispitanika. Ispitivanjem je obuhvaćeno 35,1% muškaraca i 64,9% žena. Najveći broj ispitanika u dobi je od 20 do 30 godina 74,6%, 13,2% ispitanika u dobi je od 30 do 40 godina, 11,4% mlađe je od 20 godina, a najmanji broj ispitanika u dobi je iznad 40 godina. Upitnikom je utvrđeno da se sportom aktivno bavi 44,7% ispitanika, ostalih 55,3% ne bavi se aktivno sportom. Prema anketnom upitniku adrenalinskim sportom bavi se njih 13,2%, a 86,8% ne bavi se adrenalinskim sportom.

Na pitanje ispitanicima koju bi vrstu mekih avanturističkih aktivnosti (soft adventure activities) probali, a još nisu to učinili, odgovorili su: pješaćenje bi probalo 2,6 % ispitanika, biciklizam 6,1%, promatranje ptica 7,9%, kampiranje 30,7%, rafting 47,4%, kajakarenje 23,7%, kanuing 28,1%, lov 7,9%, planinarenje 15,8%, jedrenje 43,9%, let balonom 58,8%, safari 50,9%, paintball 42,1%, zipline 41,2%, surfanje, padobranstvo bi isprobalo 0,9% ispitanika, a ništa od navedenog 0,9% ispitanika. Prema anketi, najveći broj ispitanika probao

bi meke avanturističke aktivnosti (soft adventure activities) kao što su let balonom, rafting, safari, jedrenje. Najmanji broj ispitanika probao bi aktivnosti: skakanje padobranom, surfanje, bungee jumping.

Ispitanici na pitanje o vrstama tvrdih avanturističkih aktivnosti (hard adventure activities) koje bi probali, a nisu, odgovorili su na sljedeći način: speleologija 14,9%, slobodno penjanje 16,7%, parajedriličarstvo 32,5%, daskanje na vodi uz pomoć zmaja 40,4%, daskanje na vodi uz pomoć glisera 36,8%, ronjenje 43%, brdski biciklizam 19,3%, ništa od navedenog 10,5%. Najveći broj ispitanika probao bi tvrde avanturističke aktivnosti: daskanje na vodi uz pomoć zmaja ili glisera, najmanje ispitanika probalo bi speleologiju.

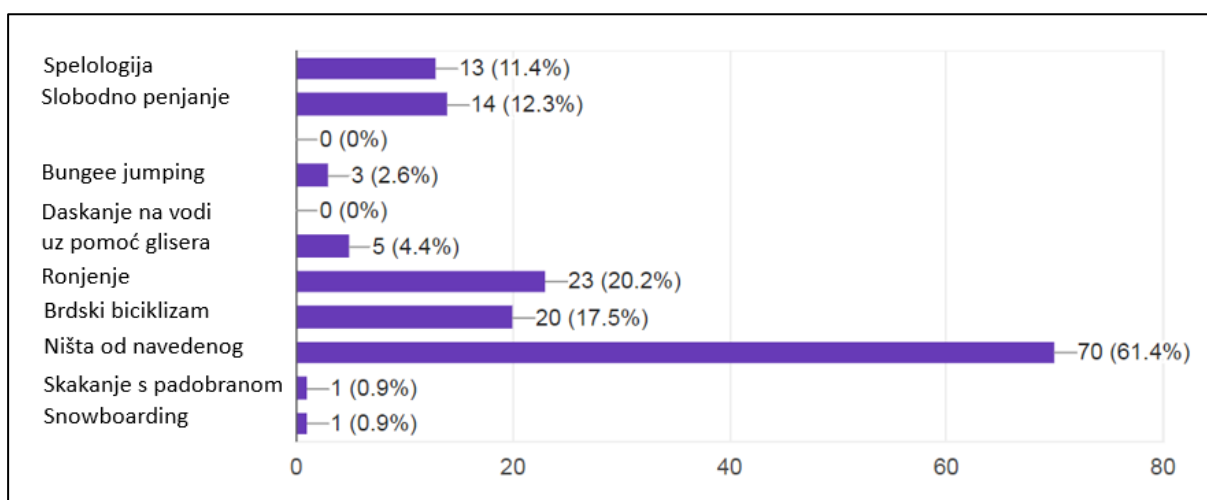
GRAFIKON 1: Prikaz mekih avanturističkih aktivnosti koje su ispitanici probali

IZVOR: obrada autora prema anketnom upitniku

Ispitanici su na pitanje koje su vrste mekih avanturističkih aktivnosti (soft adventure activities) probali odgovorili: pješaćenje 82,5%, biciklizam 78,1%, promatranje ptica 2,6%, kampiranje 37,7%, rafting 22,8%, kajakarenje 13,2% , kanuing 14%, lov 11,4%, planinarenje 59,6%, jedrenje 14%, let balonom 1,8%, safari 9,6%, paintball 27,2%, zipline 14,9%, ništa od navedenog 4,4%. Najveći broj ispitanika prema rezultatima anketnog upitnika probalo je meke avanturističke aktivnosti: pješaćenje, biciklizam, planinarenje. Let balonom probao je najmanji broj ispitanika.

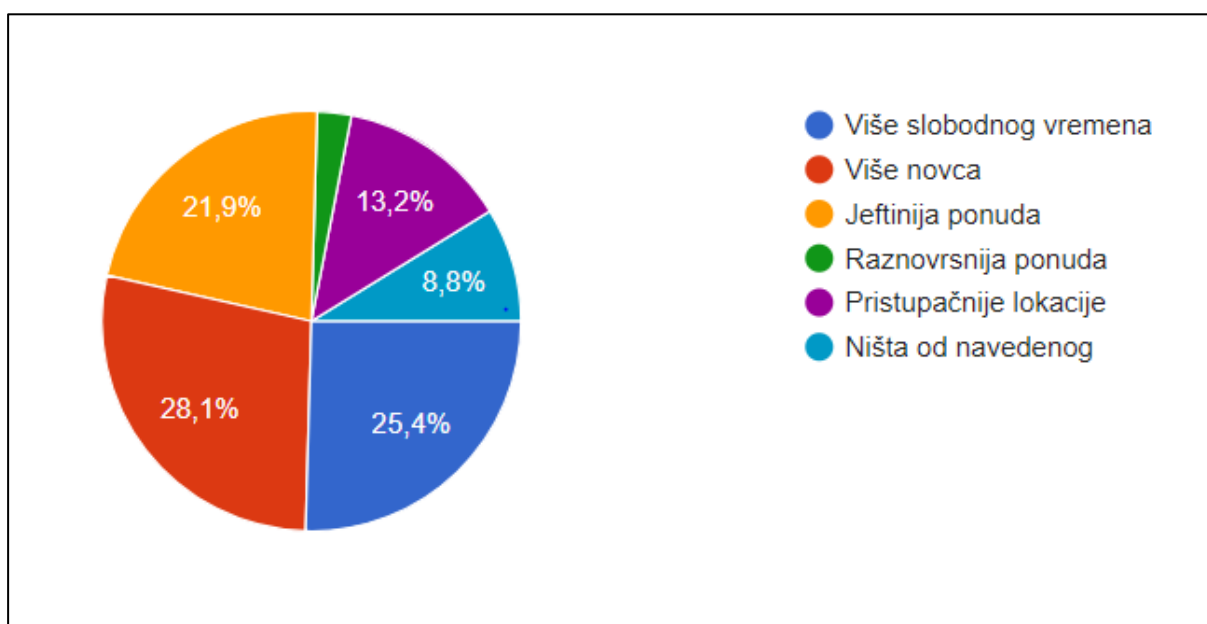
GRAFIKON 2: Prikaz tvrdih avanturističkih aktivnosti koje su ispitanici probali

IZVOR: obrada autora prema anketnom upitniku

Prema anketnom upitniku, ispitanici su na pitanje o vrstama tvrdih avanturističkih aktivnosti (hard adventure activities) koje su probali odgovorili na sljedeći način: speleologija 11,4%, slobodno penjanje 12,3%, bungee jumping 2,6%, daskanje na vodi uz pomoć glisera 4,4%, ronjenje 20,2%, brdski biciklizam 17,5%, skakanje s padobranom 0,9%, daskanje na vodi 0,9 %, ništa od navedenog 61,4%.

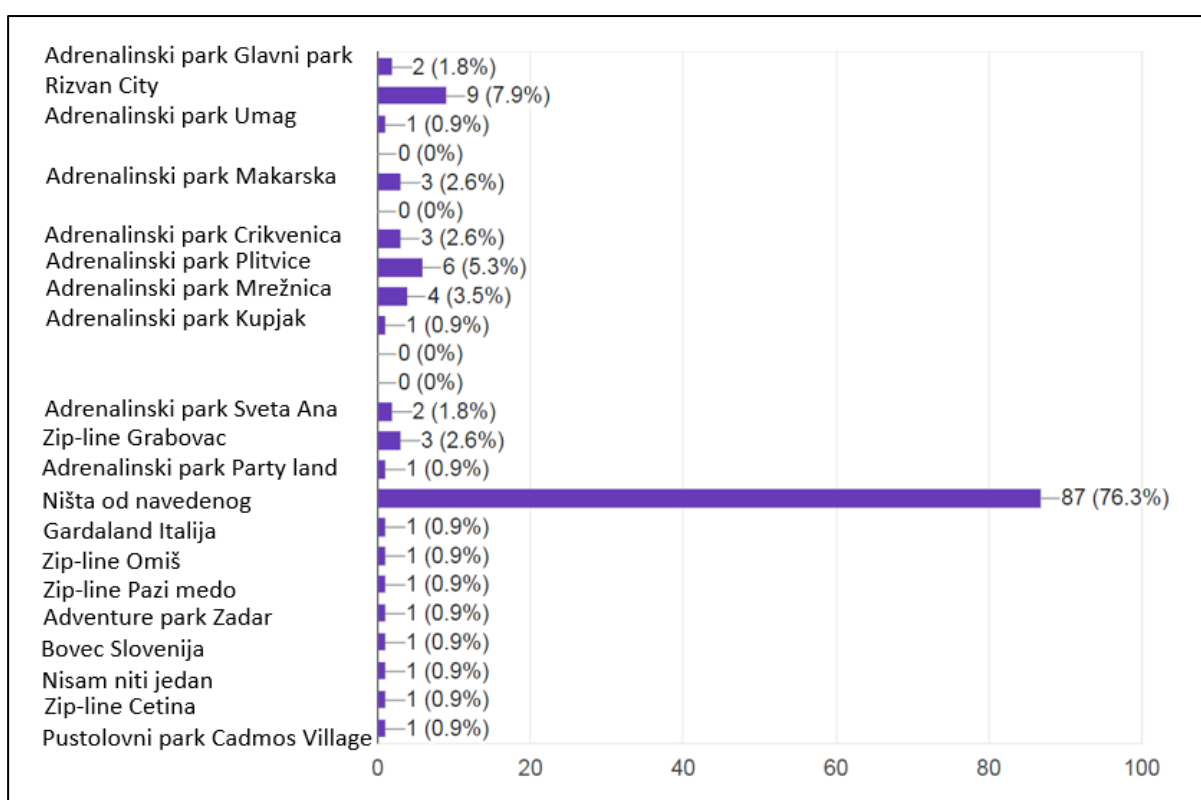
GRAFIKON 3: Razlozi koji bi potaknuli na bavljenje avanturističkom aktivnošću

IZVOR: obrada autora prema anketnom istraživanju

Razlozi koji bi potaknuli ispitanike na bavljenje nekom vrstom adrenalinskog sporta različiti su. Najviše ispitanika, njih čak 28,1% kao razlog su naveli više novca, 25,4% višak slobodnog vremena, 21% smatra da bi ih jeftinija ponuda potaknula na bavljenje adrenalinskim sportom, 13,2% odgovorilo je da bi ih potaknule pristupačnije lokacije, 2,6% raznovrsnija ponuda, dok 8,8% ispitanika smatra da ih niti jedan od navedenih razloga ne bi potaknuo na bavljenje adrenalinskim aktivnostima.

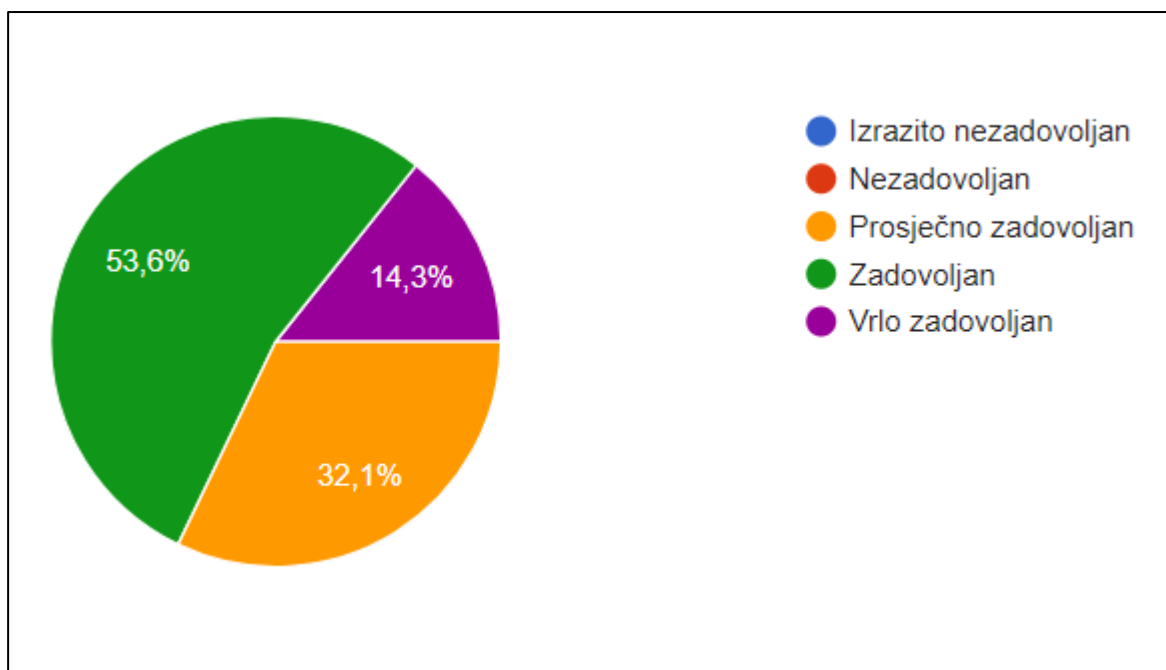
GRAFIKON 4: Prikaz posjećenosti adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj

IZVOR: obrada autora prema anketnom istraživanju

Najposjećeniji adrenalinski parkovi u Hrvatskoj prema ispitanicima su: Rizvan City (9) 7,9%; Adrenalinski park Plitvice(6) 5,3%; Adrenalinski park Mrežnica (4) 3,5%; Adrenalinski park Crikvenica (3) 2,6%, Adrenalinski park Makarska (3) 2,6%; Zip line Grabovac (3) 2,6%; Adrenalinski park Sveta Ana (2) 1,8%; Adrenalinski park Glavani park (2) 1,8%; Adrenalinski park Umag (1) 0,9%; Adrenalinski park Kupjak (1) 0,9%; Adrenalinski park Party land (1) 0,9%; ništa od navedenog navelo je 76,3 % ispitanika.

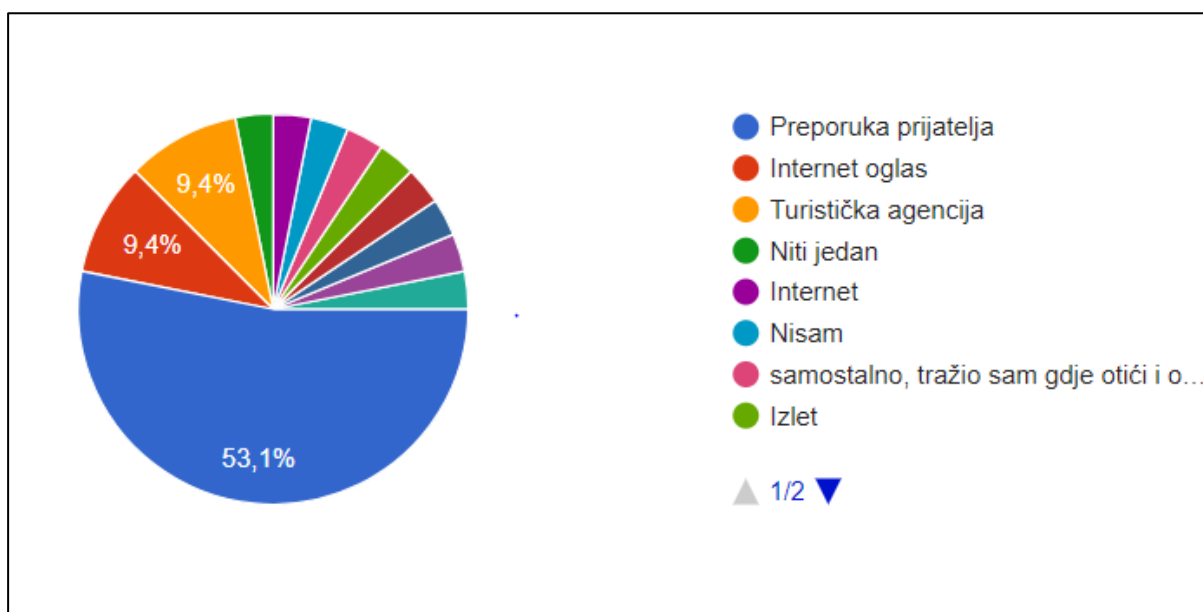
GRAFIKON 5: Zadovoljstvo ispitanika posjećenim adrenalinskim parkovima

IZVOR: obrada autora prema anketnom upitniku

Mišljenja ispitanika o posjećenim adrenalinskim parkovima pozitivna su. Većina ispitanika, njih čak 56,3% zadovoljna je, 32,1% prosječno zadovoljna i 14,3% vrlo zadovoljna.

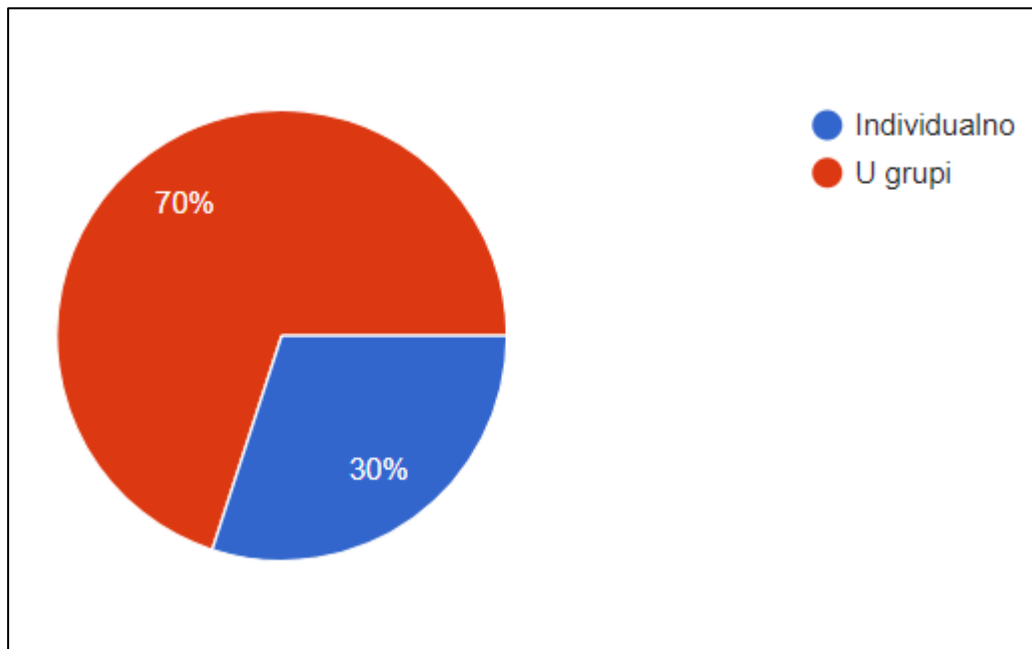
GRAFIKON 6: Motivi posjete adrenalinskog parka

IZVOR: obrada autora prema anketnom upitniku

Prema podacima iz grafikona 6 uočava se da je najčešći motiv posjete adrenalinskog parka preporuka prijatelja, zatim internet oglas i turistička agencija.

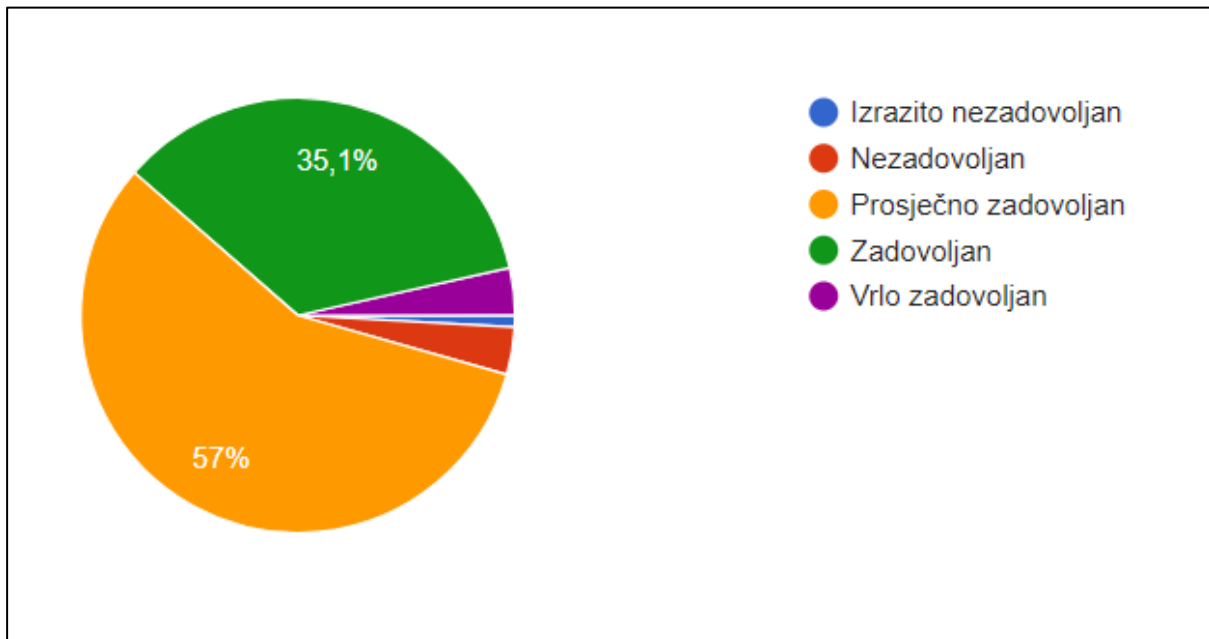
GRAFIKON 7: Način posjete adrenalinskim parkovima

IZVOR: obrada autora prema anketnom istraživanju

Na posjetu adrenalinskog parka ispitanici se najčešće odlučuju grupno 70%, dok se individualno odluči 30%.

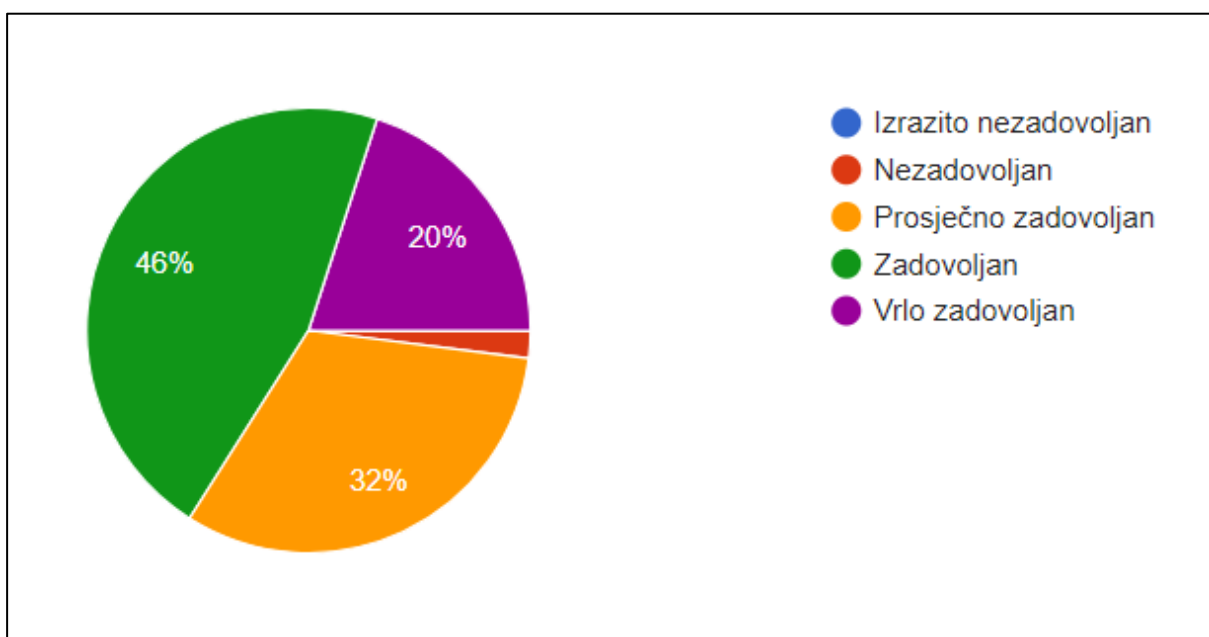
GRAFIKON 8: Zadovoljstvo ponudom u adrenalinskim parkovima

IZVOR: obrada autora prema anketnom istraživanju

Ispitanici zadovoljstvo ponudom u adrenalinskim parkovima prema statističkim podacima ocjenjuju zadovoljavajuće. Prosječno je zadovoljno 57% ispitanika, zadovoljno 35,1%, vrlo zadovoljno 3,5%, nezadovoljnim se izjasnilo 3,5% i izrazito nezadovoljnim ponudom 0,9% ispitanika.

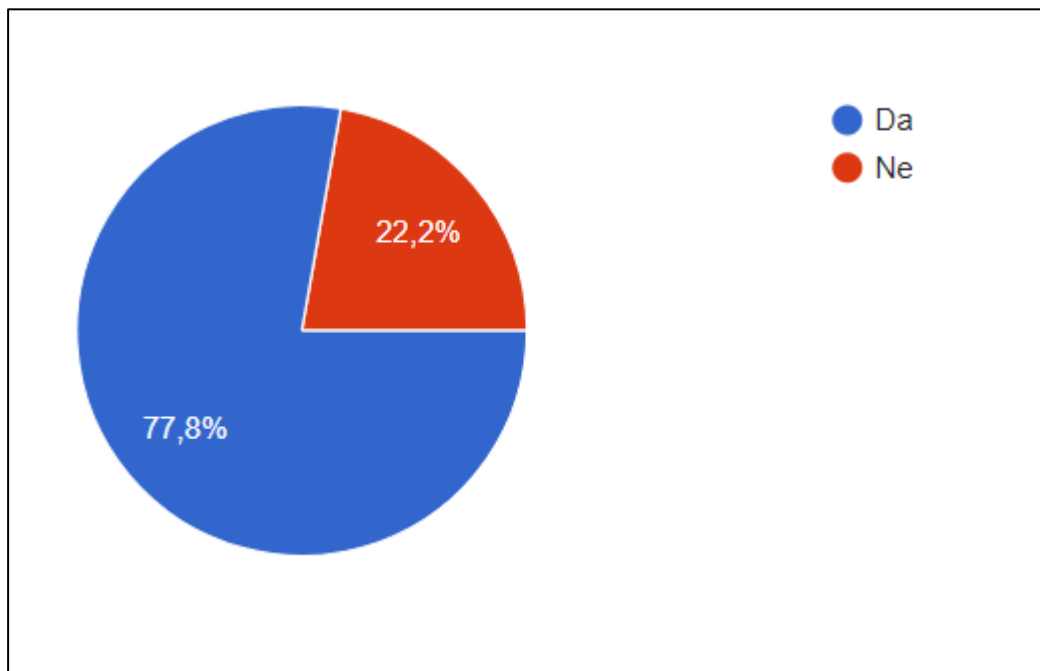
GRAFIKON 9: Ocjena sigurnosti u adrenalinskim parkovima

IZVOR: obrada autora prema anketnom istraživanju

Sigurnost u adrenalinskim parkovima prema statističkim podacima ocijenjena je zadovoljavajuće. Zadovoljno je 46% ispitanika, prosječno zadovoljno 32% , vrlo zadovoljno 20%, dok je nezadovoljno 2% ispitanika.

GRAFIKON 10: Prikaz stavova stanovnika o želji za posjetom nekog adrenalinskog parka

IZVOR: obrada autora prema anketnom upitniku

Ponovno će posjetiti adrenalinski park 77,8% ispitanika, a 22,2% ispitanika ne želi ponovno posjetiti adrenalinski park.

Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da u Hrvatskoj postoji značajan segment stanovnika koji se aktivno bavi sportom, a turistički su najaktivniji u srednjoj životnoj dobi. Adrenalinskim sportom bavi se manji broj stanovnika, 13,2%. Sklonost adrenalinskim sportovima prema rezultatima istraživanja više imaju žene u postotku od 64,9%. Najčešće adrenalinske aktivnosti na koje se ispitanici odlučuju jesu meke avanturističke aktivnosti poput pješaćenja, biciklizma, planinarenja i kampiranja, dok su manje zastupljene soft adventure aktivnosti poput lova, kanuinga, raftinga i sl. Kod bavljenja tvrdim avanturističkim aktivnostima ispitanici se najčešće odlučuju za slobodno penjanje, surfanje na dasci, brdski biciklizam. Motivi bavljenja adrenalinskom aktivnošću uglavnom su odmor, relaksacija, izazov koji donose te vrste aktivnosti. Ispitanici koji su posjetili adrenalinske parkove

uglavnom su vrlo zadovoljni ili zadovoljni ponudom koja se nudi. Najveći broj ispitanika adrenalinski park posjetilo je grupno te uz preporuku prijatelja koji je prema ispitanicima i najčešći razlog.

4.2. Analiza adrenalinskih parkova Republike Hrvatske prema stavovima vlasnika

Istraživanje stavova vlasnika adrenalinskih parkova provedeno je metodom ispitivanja pomoću anketnog upitnika. S ispitanicima se komuniciralo elektroničkom poštom. Anketni je upitnik sadržavao 15 pitanja. Ispitivanje je provedeno na uzorku od četiri adrenalinska parka.

Podrška institucija, zakonska regulativa, promocija, potražnja i ponuda te struktura stanovništva u anketnom upitniku predstavljaju najčešće navedene faktore od kojih ovisi razvoj adrenalinskih parkova u narednom razdoblju. S obzirom na to da postoje različita mišljenja vlasnika adrenalinskih parkova o ključnim čimbenicima provedeno je istraživanje, odnosno prikupljanje primarnih podataka anketiranjem. Istraživačke hipoteze se temelje na predmetu istraživanja i problematici istraživanja, odnosno pomoću objašnjenja putem dobivenih odgovora izvode se istraživačke hipoteze, koje će na kraju biti potvrđene ili odbačene.

H1 Ne postoji odgovarajuća institucionalna podrška razvoju adrenalinskih parkova, a uređena zakonska regulativa olakšala bi poslovanje.

„Trenutno ne postoji nikakva institucionalna podrška u razvoju adrenalinskih i pustolovnih parkova. Turizam, a samim time i inovacije u segmentu pustolovnog turizma, događaju se bez ikakve strategije i planiranja.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„Ne postoji nikakva zakonska regulativa niti nadležno tijelo. Svaka županija proizvoljno daje određene dozvole ili ih odbija. Zakonsku regulativu svakako treba urediti, a to se može vrlo lako odraditi s obzirom na mnoge pozitivne primjere iz EU-a.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„Kad govorimo o podršci koja bi trebala biti od strane institucija ne možemo reći da postoji, ne zbog nekih tehničkih problema već zbog nepoznavanja i neprepoznavanja ove

djelatnosti kao pokretača dijela turističke ponude.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

Prema stavovima vlasnika adrenalinskih parkova iz anketnog upitnika može se definirati da ne postoji odgovarajuća institucionalna podrška razvoju adrenalinskih parkova. Uređena zakonska regulativa olakšala bi poslovanje adrenalonskim parkovima. Postavljena hipoteza je potvrđena prema rezultatima istraživanja.

H2 Angažman turističkog sektora važan je za razvoj i promociju adrenalinskih parkova.

„U našem slučaju imali smo odličnu suradnju s turističkim sektorom kako u pripremi i otvaranju, tako i u toku rada. Kako je naša ponuda nadopunjavala ponudu turističkih sadržaja, to je postala i velika pomoć turističkom sektoru u ukupnoj ponudi.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„Iako je naša suradnja s turističkom zajednicom bila odlična, sama promocija ne odvija se preko službi turističke zajednice. U dogovoru s njima za sezonu 2018. popratit će nas uvrštavanjem u katalog ponude ovog područja.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„Angažman turističkog sektora bitno utječe na razvoj adrenalinskih parkova.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

Prema rezultatima istraživanja hipoteza je potvrđena. Angažman turističkog sektora važan je za razvoj i promociju adrenalinskih parkova.

H3 Adrenalinski parkovi doprinose razvoju avanturističkog turizma u Republici Hrvatskoj, privlače domaće i strane goste svih dobnih skupina. Prirodni preduvjeti jedan su od glavnih uvjeta za razvoj turističke adrenalinske ponude i privlačnosti.

„Pustolovni turizam predstavlja jedan od najbrže rastućih segmenata turizma u svijetu, ali i Hrvatskoj. Raste 25% godišnje. Iz našeg iskustva postoji velika potražnja za pustolovnim aktivnostima koje nude adrenalinski parkovi. Ovakve aktivnosti privlače različite ciljne interesne i dobne skupine poput obitelji, članova klubova i udruga, zaposlenika tvrtki, djece, studenata.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„Teško je razdijeliti u postotcima, ali možemo kazati da su naši korisnici u rasponu od 5 do 75 godina. Zanimljiv je pristup mlađih u odnosu na stariju populaciju. Najmlađi su bez straha s velikim uzbuđenjem koje ne opada s starosti. No, možemo zaključiti da je najbrojnija generacija između 20 i 50 godina starosti.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

„U našem slučaju iskoristili smo prirodan i netaknut kanjon rijeke Korane na izlazu iz područja Plitvičkih jezera. Uklapajući se u prirodno okruženje ne dozvoljavajući da bilo kakva instalacija djeluje agresivno na okruženje te smanjujući mogućnosti veličine parka na minimalno područje baš iz razloga zaštite prirodnog okruženja ostali smo dio prirode koji kao da je oduvijek tu postojao. Većina naših posjetitelja s oduševljenjem je primijetila da ih najviše oduševljava baš taj primjereni odnos čovjeka i prirode. Iako smo u mogućnosti ponuditi veće područje koje možemo koristiti, odlučili smo se naći omjer koji se pokazao kao pun pogodak na oduševljenje posjetitelja koji uspijevaju doživjeti sve aktivnosti kao da su baš prirodno takve. Mišljenja smo da je to faktor o kojemu treba voditi računa u daljnjem širenju ove vrste ponude te da bi zakonodavac trebao voditi brigu o tim parametrima.“ Odgovor iz anketnog upitnika o stavovima vlasnika adrenalinskih parkova.

Rezultati istraživanja potvrđuju hipotezu da adrenalinski parkovi doprinose razvoju avanturističkog turizma u Hrvatskoj. Prirodni preduvjeti važan su faktor turističke privlačnosti.

Prema rezultatima istraživanja prihvaćene su sve hipoteze. Osnovna ograničenja provedenog istraživanja su: neuravnotežena struktura uzorka i malen broj jedinica uzorka. S obzirom na navedena ograničenja, dobivene rezultate nije moguće upotrijebiti kao jedini izvor podataka za donošenje čvrstih zaključaka o trenutnom stanju adrenalinskih parkova u Hrvatskoj, već ih možemo smatrati indikativnim.

4.3. Potencijali razvoja adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj

Avanturistički turizma u svijetu postao je važan dio cjelokupne turističke ponude. Hrvatska kotira u svijetu kao raj za avanturističke aktivnosti pa je tako turisti iz cijelog svijeta u zadnjih nekoliko godina posjećuju sve više. Hrvati također prate trendove i sve se više odlučuju za adrenalinske pustolovine umjesto klasičnog uživanja na plaži. Hrvatska ima ponudu adrenalinskih aktivnosti u sklopu adrenalinskih parkova, ali i mnoge zasebne aktivnosti. Turistički sektor u Hrvatskoj još nije prepoznao potencijale avanturističkog

turizma, promocija adrenalinskih parkova u svijetu pomalo je zanemarena, strani turisti često dolaze u Hrvatsku samoorganizirani, često je preporuka prijatelja ili poznanika glavni motiv dolaska.

Adrenalinski parkovi su pripremljeni kao antistres program za posebnu skupinu korisnika, ovisnika o adrenalinu. Istraživanja su pokazala da veliki broj menadžera, poduzetnika, brokera, liječnika, znanstvenika i ostalih poslovnih ljudi, koji su pod svakodnevnim pritiskom, kao bijeg od svakodnevice biraju adrenalinske parkove. Avanturistički turizam nudi kombinaciju avanturističkih aktivnosti koji imaju najveći efekt u opuštanju boravkom u prirodi. Adrenalinski parkovi smješteni su na područjima najčešće netaknute prirode gdje je moguće opuštanje i razgledavanje prirodnih ljepota. Dakle, spoj je avanture, rekreacije, opuštanja, zabave i način na koji posjetitelji zaboravljaju na svakodnevne probleme i stresne situacije. Ovaj oblik turizma prepoznali su korisnici koji se ubrajaju u vrh europske i svjetske elite, koji su prezasićeni skupim hotelima, izobiljem, otmjenošću, konferencijama, poslovnim večerama, prigodnim zabavama i sličnim, zbog čega teže jednostavnom i normalnom načinu života.

Iz odgovora na pitanja upućena postojećim parkovima može se doći do zaključka da je promet u stalnom usponu. Od vremena započinjanja raftinga Rastoke do danas, promet se povećao za oko 50 puta. Neka područja, osobito oko Plitvičkih jezera, osjećaju toliku posjećenost da se, primjerice, na zipline spuštanje u kanjonu Korane čeka i dva sata. Sve ovo govori da prostora za napredak ima, ali i da je potrebna ozbiljna strategija razvoja koja će uključivati zaštitu prirodnih resursa u izvornom stanju, institucionalnu podršku razvoju adrenalinskih parkova i angažman turističkog sektora.

Prema mišljenju ispitanika, glavne prepreke turističkom razvoju jesu nepostojeća sustavna promidžba adrenalinskih parkova i nepostojeća institucionalna podrška. Turističke zajednice ne ulažu dovoljne napore za uvrštavanje adrenalinskih parkova u ukupnu turističku ponudu. Iako postoje mnoge prepreke i problemi, adrenalinski parkovi u Hrvatskoj i dalje se otvaraju, a mnogi su prepoznali prednosti i pronašli motive za bavljenje ovom djelatnošću. Projektom „Geo priče UNESCO geoparka“ izradit će se Adrenalinski park Duboka koji je sastavni dio Plana upravljanja Parkom prirode Papuk. Adrenalinski park Duboka kao novi proizvod Parka prirode Papuk pridonijet će ukupnoj atraktivnosti i privlačnosti postojeće i nove turističke infrastrukture. Adrenalinski park „Duboka“ pridonijet će povećanju broja

dnevnih posjeta i boljem održivom upravljanju cjelokupnog područja Parka prirode Papuk i tako pozitivno doprinijeti lokalnom i regionalnom gospodarstvu.²⁷

Prikupljeni odgovori ispitanika predstavljaju njihove subjektivne procjene, odnosno mišljenja i stavove o stanju i razvoju adrenalinskih parkova. Rezultati provedenog istraživanja mogu poslužiti kao osnovica za daljnja istraživanja na većem uzorku ispitanika što bi pružilo jasniji uvid u stanje i perspektivu adrenalinskih parkova u Hrvatskoj.

²⁷ Park prirode papuk, pp-papuk.hr, pristupano 09.07.2018.

5. ZAKLJUČAK

Avanturistički turizam u Hrvatskoj kombinacija je fizičke aktivnosti s notom hrvatske kulture i prirode. Izravno pridonosi lokalnom gospodarstvu i pomaže u zaštiti kulturnog nasljeđa i okoliša. Najveća turistička prednost hrvatske avanturističke ponude upravo je raznolikost, autentičnost i ekološka očuvanost. Hrvatski turizam susreće se s brojnim problemima. Posjetitelji postaju sve zahtjevniji, traže više i traže bolje, a odgovori na njihove zahtjeve donose se presporo. Posljedično, dolazi manji broj turista, ostvaruju manji broj noćenja i posjeta atrakcijama. Interes za adrenalinskim sportovima sve je veći, aktivnosti u prirodi doživljavaju pravu ekspanziju, a Hrvatska ima potencijal koji je potrebno istaknuti i pokazati. Hrvatska ima sve uvjete za razvoj avanturističkog turizma, što je rezultat rastućeg svjetskog trenda potražnje za ovakvim aktivnostima.

Vlastitim anketnim istraživanjima koja su sadržana u ovom radu utvrđeno je da adrenalinski parkovi svojom ponudom privlače turiste koji su zainteresirani za ovaj tip rekreacije. Nepostojanje zakonske regulative negativno se odražava na ovaj oblik turizma, stoga je potrebno stvoriti odgovarajući zakonski okvir kojim bi se regulirale i pojednostavnile djelatnosti pružanja usluga u adrenalinskim parkovima. U svijetu se otvaraju novi adrenalinski parkovi, nadograđuju i usavršavaju postojeći parkovi. Međutim, turistički potencijal adrenalinskih parkova nije dovoljno iskorišten. Ključ uspjeha leži u cjelovitoj i dobro osmišljenoj prezentaciji Hrvatske kao avanturističke zemlje. Uz dobru prezentaciju, osmišljen plan i realizaciju, Hrvatska bi mogla postati vodeća destinacija avanturističkog turizma. Adrenalinski parkovi svojim specifičnim uslugama, opremljenošću i nadasve bogatom ponudom mogli bi osigurati prepoznatljivost Hrvatske na svjetskom turističkom tržištu.

U konačnici, Hrvatska je zemlja adrenalinskog turizma, ali treba ulagati i širiti ponudu za specifičnu populaciju adrenalinskih turista. Promocijom i daljnjim radom na unapređivanju ponude Hrvatska bi mogla postati međunarodno poznata lokacija adrenalinskog turizma koja zadovoljava sve uvjete modernog turista. Avanturistički turizam u Hrvatskoj mora se izboriti za svoj dio na turističkoj sceni.

POPIS LITERATURE

- 1) Affiliate members, **Global Report on Adventure Tourism**, UNWTO, Spain, 2014.
- 2) Čaplar, A.: **Planinarski udžbenik za planinare, penjače, alpiniste, spašavatelje i vodiče**, Hrvatski planinarski savez, Zagreb, 2012.
- 3) Čorak, S.: **Hrvatski turizam plavo, bijelo, zeleno**, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
- 4) Geić, S.: **Menadžment selektivnih oblika turizma**, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
- 5) Pirjevec, B., Kesar, O.: **Počela turizma**, Mikrorad, Zagreb, 2002.
- 6) **Zakon o pružanju usluga u turizmu**, N.N., 130/2017.

OSTALI IZVORI:

- 1) Adrenalinski park Sky fox: skyfox-porec.com - pristupano 17.03.2018.
- 2) ECROATIA - pouzetnički portal: www.ecroatia.info - pristupano 15.04.2018..
- 3) Glavani park: www.glavanipark.com - pristupano 17.03.2018.
- 4) Hrvatski planinarski savez: www.hps.hr - pristupano 03.07.2018.
- 5) Hrvatski zrakoplovni savez: www.caf.hr - pristupano 03.07.2018.
- 6) Park prirode papuk: pp-papuk.hr - pristupano 09.07.2018.
- 7) Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske: hrcak.srce.hr - pristupano 20.02.2018.
- 8) Priručnik za razvijanje turizma promatranja ptica: www.biom.hr - pristupano 04.07.2018.
- 9) Strategija razvoja lovnog i ribolovnog turizma Karlovačke županije do 2020.: www.ra-kazup.hr - pristupano 05.07.2018.
- 10) Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine.: www.mint.hr - pristupano 28.02.2018., 03.05.2018.
- 11) Turistički news portal: hrturizam.hr - pristupano 30.04.2018.
- 12) Turistplus - portal za turizam, gospodarstvo i kulturu življenja: www.turistplus.hr - pristupano 28.04.2018.
- 13) Udruga Hrvatskih putničkih agencija: www.uhpa.hr - pristupano 30.04.2018.

POPIS GRAFIKONA

1) GRAFIKON 1: Prikaz mekih avanturističkih aktivnosti koje su ispitanici probali.....	32
2) GRAFIKON 2: Prikaz tvrdih avanturističkih aktivnosti koje su ispitanici probali.....	33
3) GRAFIKON 3: Razlozi koji bi potaknuli na bavljenje avanturističkom aktivnošću	33
4) GRAFIKON 4: Prikaz posjećenosti adrenalinskih parkova u Republici Hrvatskoj.....	34
5) GRAFIKON 5: Zadovoljstvo ispitanika posjećenim adrenalinskim parkovima.....	35
6) GRAFIKON 6: Motivi posjete adrenalinskog parka.....	35
7) GRAFIKON 7: Način posjete adrenalinskim parkovima.....	36
8) GRAFIKON 8: Zadovoljstvo ponudom u adrenalinskim parkovima.....	36
9) GRAFIKON 9: Ocjena sigurnosti u adrenalinskim parkovima.....	37
10) GRAFIKON 10: Prikaz stavova stanovnika o želji za posjetom nekog adrenalinskog parka.....	38

POPIS SLIKA

1) SLIKA 1: Vrste pustolovnog turizma kroz povijest	13
2) SLIKA 2: Adrenalinski park Rizvan city.....	19
3) SLIKA 3: Adrenalinski park Glavani	20
4) SLIKA 4: Adrenalinski park Sky fox	21
5) SLIKA 5: Zipline Omiš	24
6) SLIKA 6: Kamp Grabovac	25

POPIS PRILOGA

- 1) PRILOG 1: Anketa o analizi stavova stanovnika o adrenalinskim sportovima i adrenalinskim parkovima.....51
- 2) PRILOG 2: Analiza adrenalinskih parkova Republike Hrvatske prema stavovima vlasnika.....56

PRILOG 1

ANKETA

Anketa je istraživački dio završnog rada na temu „Adrenalinski parkovi kao dio turističke ponude Hrvatske“. Ovom anketom želi se ispitati koliko se populacije bavi adrenalinskim sportovima te ako da koji od sportova su najpopularniji. Isto tako, ispituje se posjećenost adrenalinskih parkova, zadovoljstvo istima, te mišljenje o raznovrsnosti ponude.

*Obavezno

1. Koliko imate godina? *

- manje od 20
- 20 - 30
- 30 - 40
- više od 40

2. Koji ste spol? *

- Muški
- Ženski

3. Bavite li se aktivno sportom? *

- Da
- Ne

4. Da li se bavite adrenalinskim sportom?

- Da
- Ne

5. Odaberite jednu ili više soft adventure aktivnosti koju ste probali? *

Odaberite sve točne odgovore.

- Pješaćenje
- Biciklizam
- Promatranje ptica (Birdwatching)
- Kampiranje
- Rafting
- Kajakarenje
- Kanuing
- Lov
- Planinarenje
- Jedrenje

- Let balonom
- Safari
- Paintball
- Zip line
- Ništa od navedenog
- Ostalo

6. Odaberite jednu ili više soft adventure aktivnosti koju niste, a rado biste probali? *

Odaberite sve točne odgovore.

- Pješaćenje
- Biciklizam
- Promatranje ptica (Birdwatching)
- Kampiranje
- Rafting
- Kajakarenje
- Kanuing
- Lov
- Planinarenje
- Jedrenje
- Let balonom
- Safari
- Paintball
- Zip line
- Ništa od navedenog
- Ostalo:

7. Odaberite jednu ili više hard adventure aktivnosti koju ste probali? *

Odaberite sve točne odgovore.

- Spelologija
- Slobodno penjanje
- Parajedriličarstvo (Paragliding)
- Bungee jumping
- Daskanje na vodi uz pomoć zmaja (Kitesurfing)
- Daskanje na vodi uz pomoć glisera (Wakeboarding)
- Ronjenje
- Brdski biciklizam (Mountainbikeing)
- Ništa od navedenog
- Ostalo:

8. Odaberite jednu ili više hard adventure aktivnosti koju niste, a rado biste probali? *

Odaberite sve točne odgovore.

- Spelologija
- Slobodno penjanje
- Parajedriličarstvo (Paragliding)
- Bungee jumping
- Daskanje na vodi uz pomoć zmaja (Kitesurfing)
- Daskanje na vodi uz pomoć glisera (Wakeboarding)
- Ronjenje
- Brdski biciklizam (Mountainbikeing)
- Ništa od navedenog
- Ostalo

9. Koji je vaš razlog bavljenja adrenalinskim sportom? *

- Višak slobodnog vremena
- Izazov
- Sklonost bavljenju adrenalinskim sportovima
- Odmor i relaksacija
- Nagovor prijatelja/partnera
- Ništa od navedenog
- Ostalo

10. Što bi vas potaknulo na više bavljenja adrenalinskim sportom? *

Više slobodnog vremena

Više novca

Jeftinija ponuda

Raznovrsnija ponuda

Pristupačnije lokacije

Ništa od navedenog

11. Označite adrenalinske parkove koje ste posjetili? *

Odaberite sve točne odgovore.

- Adrenalinski park Glavani park (Istra)
- Rizvan City
- Adrenalinski park Umag
- Adrenalinski park Sky Fox
- Adrenalinski park Makarska
- Adrenalinski park Zlatna greda

- Adrenalinski park Crikvenica
- Adrenalinski park Plitvice
- Adrenalinski park Mrežnica
- Adrenalinski park Kupjak
- Zabavni i paintball park Vrata
- Adrenalin park Tršće
- Adrenalinski park Sveta Ana
- Zip line Grabovac
- Adrenalinski park Party land
- Ništa od navedenog
- Ostalo:

12. Ukoliko ste ih posjetili, koje je vaše mišljenje?

- Označite samo jedan oval.
- Izrazito nezadovoljan
- Nezadovoljan
- Prosječno zadovoljan
- Zadovoljan
- Vrlo zadovoljan

13. Kako ste se odlučili za odlazak u adrenalinski park?

- Preporuka prijatelja
- Internet oglas
- Turistička agencija
- Ostalo

14. U adrenalinski park došli ste...

- Individualno
- U grupi

15. Kako ocjenjujete vaše zadovoljstvo ponudom? *

- Izrazito nezadovoljan
- Nezadovoljan
- Prosječno zadovoljan
- Zadovoljan
- Vrlo zadovoljan

16. Kako ocjenjujete sigurnost u adrenalinskom parku?

- Izrazito nezadovoljan
- Nezadovoljan
- Prosječno zadovoljan

- Zadovoljan
- Vrlo zadovoljan

17. Namjeravate li ponovno posjetiti neki adrenalinski park?

- Da
- Ne

PRILOG 2

ANKETA

Ova anketa istraživački je dio završnog rada na temu „Adrenalinski parkovi kao dio turističke ponude Hrvatske“. Anketa je provedena s vlasnicima adrenalinskih parkova, u svrhu dokazivanja hipoteza.

1. Postoji li odgovarajuća institucionalna podrška razvoju adrenalinskih parkova?
2. Zakonska regulativa, po Vašem mišljenju što bi olakšalo poslovanje?
3. Potrebni preduvjeti za adrenalinske parkove (prirodni)?
4. Angažman turističkih sektora za razvoj i promociju adrenalinskih parkova?
5. Promocija adrenalinskih parkova od strane turističkih zajednica?
6. Kolika je turistička potražnja za ovim turističkim aktivnostima?
7. Je li je veća posjećenost domaćih ili inozemnih turista?
8. Posjećenost turista prema spolu:
 - muški
 - ženski
9. Posjećenost turista prema dobi:
 - 16 – 35
 - 36 – 50
 - 50 – više
10. Posjećenost turista prema državljanstvu?
11. Posjećenost turista prema mjesecima:
 - Siječanj
 - Veljača
 - Ožujak
 - Travanj
 - Svibanj
 - Lipanj
 - Srpanj
 - Kolovoz
 - Rujan
 - Listopad
 - Studeni
 - Prosinac
12. Posjećenost turista prema državljanstvu?
13. Provodite li redovito edukacije svojih djelatnika?
14. Doprinos razvoja avanturističkog (adrenalinskog) turizma kroz adrenalinske parkove:
 - produženje turističke sezone
 - povećanje ukupnog turističkog prihoda

- povećanje turističkih posjeta
- zaštita prirodnih resursa

15. Je li se investicija u djelatnost pokazala kao isplativa?

16. Vaše zapažanje i osvrt?